హైందవ సుందరాంగుల కథలు

మొదటి భాగము.

గ్రంథకర్త:

శ్రీయుత "అయినాపురపు సుందరరామయ్య" గారు

ప్రచురణకర్త:

శ్రీయుత "నేలకంటి వేంకట భావనారాయణ" గారు

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

వేంకటరమణ అండు కో

1936

వెల యితరులకు 0—6—0
చందాదారులకు 0—5—0

ప్రేమజాబులు

(మొదటి భాగము)

ప్రేమ జాబులనుగూర్చి అనేకుల యభిప్రాయము.

సీ. తగవాడె డేవేళ ♦ మగనాలు సంసార
సమకూర్పు మైత్రెన ♦ యింత ప్రేమ
కలహించు సుతులకుఁ ♦ దలిదండ్రులకు మధ్య
విధిగజూపట్టుగా ♦ నధికస్నేహ
అన్యోన్యవైషమ్య ♦ మగు తోషములకు సద్మ
సొగసుగాగల్పించు ♦ తెగని ప్రేమ
మారాట మాడత్త ♦ మామలిద్దఱియందు
పిచ్చలుపురికొల్పు ♦ హెచ్చుప్రేమ

తే.గీ. ఐకమత్యంబు చెడిపోయి ♦ నట్టి సత్కు-
టుంబములయందు నైకమ ♦ త్యంబుమరల
నియమముగ నేకొనఁగఁజేయు ♦ సింధు ప్రేమ
చదువనొకసారి యీప్రేమ ♦ జాబులహహా!

రాజమండ్రి, తూర్పు గోదావరి.

ప్రేమ జాబులు

అన్నియు పద్యములు — ప్రేమజాబులు 100 పుటలు.

తల్లిదండ్రులు తమపుత్రపుత్రికలపైగల ప్రేమనుజూపుచు వ్రాసే జాబులు వాటిజవాబులు. భార్యాభర్తలొండొరులపయిన ప్రేమాస్పదముగా జూపుకొనుచు వ్రాయుజాబులు వాటికిజవాబులు. అన్నచెల్లెండ్రు నొకరిపై నొకరికి గల ప్రేమను దెల్పుకొనుచు వ్రాయుజాబులు భోగముది తన ప్రియునకు వ్రాయుజాబులు వాటికి జవాబు. పచ్చి శృంగారము, నీతి ప్రేమ భక్తితో నిండి చదువుటకు సులభశైలిని వ్రాయఁబడిన పద్యముచే నొప్పును కొద్దిప్రతులే గలవు.

— ♦ జాబుల వివరము ♦ —

1. రాధాకృష్ణుఁడు 2. పాంథుఁడు పడతి 3. ముసలిమగఁడు పడుచుభార్య 4. భూమిశిస్తుకై వెడలినభర్త ఇంటివద్దనున్న భార్య 5. రాజు మంత్రి పద్మావతి 6. నగల ప్రశంస 7. చదువేరింగిన భార్యాభర్తల పరిహాసము 8. తండ్రి కూఁతురు 9. జమీందారగు అన్న బీదవాఁలగు చెల్లెలు 10. తల్లికిఁ గూఁతురు వ్రాయులేఖ 11. కూఁతునకుఁ దల్లి వ్రాయు జవాబు 12 ముద్దుగోపాలకృష్ణునకు భోగము బాలసరస్వతి వ్రాయులేఖ 13. బాలసరస్వతికి ముద్దుగోపాలకృష్ణుని జవాబు 14 [illegible]యందలిగి పుట్టినింటికి వెడలిన భార్యకు భర్త వ్రాయులేఖ 15 [illegible]యందలిగిన భర్తకు భార్య వ్రాయు జవాబు 16. పరదేశమందున్న భర్తకు భార్య వ్రాయులేఖ 17 పరదేశమందున్న భర్త భార్యకు వ్రాయుజవాబు 18 [illegible]గా హింసించు భర్తకు భార్య వ్రాయు జాబులేఖ 19 [illegible]గా హింసించు భర్త భార్యకు వ్రాయు క్షమాపణయుత్తరము 20. అనురాగవతియగు భార్య భర్తకు వ్రాయు జాబు 21. కుటుంబయిక్యమత్యమును గూర్చి భార్యకు భర్త వ్రాయులేఖ 23 కవివతులగు భార్యాభర్తలు 24 పుట్టినింటికి వెడలిన భార్యకు ఉద్యోగియగు భర్త వ్రాయులేఖ 25. జవాబు 26, సమాగమము 27. పట్టపరీక్ష విద్యార్థికి వాని భార్య వ్రాయులేఖ 28. జవాబులు కలవు.

వెల రు 0—8—

చర్యలనుబట్టి యయ్యది సార్థకముగాఁ బరిగణించెను. ఆతనికి నందివర్థనుఁ డనుసోదరుఁడు, బుద్ధిసాగరుఁ డనుమంత్రియు గలరు. అందు సహోదరుని సహాయముచే శత్రుభయము లేకుండగను మంత్రియొక్క బుద్ధిబలముచేఁ బ్రజల కానందము కొల్పులాగునను తనరాజ్యాంగచక్రమును నిర్విక్రపరాక్రమముతో నడుపుచుండెను. ఆతఁ డేనృపతిసుతను పరిణయంబాడనియ్యకొనకుండెను. కారణమేమని కొందరు ప్రశ్నింపగా నా నరేంద్రుఁడు వారల కిట్లు సమాధానమిచ్చెను. ఆర్యులారా! ఈ ప్రపంచమున జగత్కర్తచే సృజింపఁబడిన నర, కిన్నెర, సుర, గరుడ, గంధర్వ, పన్నగ మున్నగుజాతుల యందు నరులకు యేగండము లేకుండిన నూరేండ్లతో వారల కాయువు చెల్లుచున్నది. అందు పదియారేండ్లు బాల్యము, పదియాఱు మొదలు ముప్పదియేండ్లవఱకు యౌవనము, ముప్పదిమొద లేఁబదివఱకు కౌమారము. ఏఁబదిమొదలాపైన వృద్ధత్వము. ఎవ్వఁడైన తనపుణ్యావశమున నూరేండ్లవఱకు బ్రతికినను దేవమానముచే మనసంవత్సరము వారలకొక దినము. మనజీవితమెంత యల్పమో యోచించుఁడు. దేవతలన్నన్నో యమృతభక్షకులై యుండుటచే వారికి ముదిమియును జావునులేదు. తక్కినదేవగణములవారు కూడ చిరకాలజీవులు. నరులంత తక్కువకాలము బ్రతుకువారు మరియొక జాతిలేదు. ఈనూరేండ్లలో యౌవనము కౌమారమీ రెండును సంసార సౌఖ్యమునకు మూలము. అనగా యేబదియేండ్లు. ఇట్టి స్వల్ప

సుఖమునకు బరిణయమెందుకు? అట్టిసుఖమునే యర్థించునే
దేవతాగణములలోఁ జేరిన యేయింతినాతినైనను బరిణయంబా
భగవానుని యనుగ్రహము వడసి చిరంజీవిగా నుండఁ బ్రియ
త్నించుమనని సూర్యోపాసనము చేయుచు దైవచింతన గలవాఁడై సుఖ
ముగా రాజ్యమేలుచుండెను.

ఆతఁ డొకనాఁడు తన సుధాంతఃపురములమేడపైగల మైదా
నాపై వేసవిని జల్లగాలి యనుభవించుటకుగాను నొకపందిరి
మంచముపై నిండువెన్నెల నానందమును, జల్లదనము ననుభ
వించుచు మనమున దేవుని ప్రార్థించుచు నిదురఁ జెందెను. అతఁ
డుగాఢనిద్రాసముద్రమందు స్వేచ్ఛావిహారుఁడై యుండ నొక్క
యండజయానా నిండు పూర్ణాలంకృతురాలై ముక్కునఁ బేసరవు
వ్రేలాడ, పాదంబున నందియలు సందడింప, నడుమున మువ్వ
లొడ్డాణంబు మువ్వ మెరయఁగ, కేలఁ గంకణములు సందడింప నాప
ర్యంకమునకెదుట నిలువంబడి యిట్లనవించెను. రాజేంద్రా! ఎవ్వఁ
డీభూవలయంబును నొకపూలచెండువలె తనసహస్రశిరముల
యందానుకొని మోయుచున్నవాఁడో అట్టి మహానుభావుఁడగు
ఆదిశేషునియొక్క గారాబుకూఁతును. జ్యేష్ఠపుత్రికను. నాపేరు
చంద్రప్రభ. నాకారుగురు చెల్లెండ్రుకలరు. ఇంద్రప్రభ, సూ
ర్యప్రభ, స్వర్ణప్రభ, రత్నప్రభ, వజ్రప్రభ, మణిప్రభ యను
వారలు. నేను నాగాంగనను. నీవు నన్ను కరగ్రహణ మొనరిం
చుకొనుతలంపుకలదేని యీపురమునకు దాక్షిణ్యమునను చేర
వహించిన కాంచనప్రభ శృంగమునందుగల నాగబిలముగుఁ

యరు వెంతురేని సులువుగా మానాగలోకము (పాతాళము)చేర గలరు. ఎంతపేర్మియు లేకున్న నీయుద్ధము రేయివేళ నీముద్దిగాను మా యొద్ద కెట్లురావచ్చును. ఇంతవిస్తరమేల? ఇంతులలో మేల్బంతి యని పేరొందిన యీదంతిగమన మీపైకి విసరిన యీచేమంతి బంతి మరువపూబంతియై మీయంతరంగమున జొచ్చి నిరంత రము నిమ్ము మారసితాంత సంతాపములోనికి సిద్చుగాతయని యొక పూబంతిని యాభూకాంతునిపైకి విసరి లెమ్ము లెమ్మని అంతుచేసి తానంత నంతరిక్షమార్గమున కెగసి పోయెను.

ఇంతలో నాభూకాంతుఁ డాపూబంతిదెబ్బతిని చట్టునలేచి చూచునటికి యామెఱుగుబోణి యొక మెఱుపుఁదీఁగవలె మింటికె గప్రాకుచున్నట్లు చూపట్టెను. ఆపట్టపుటేఁనా పుట్టుదిట్ట పట్టిని పట్టఁవలంపుగోఁ బోకుపోకుమని కేకవైచి సుభాలున నాపట్టె మంచమునుండి క్రిందికి దూఁకెను. ఆచప్పుడువిని యాపుడమి పతికి కడుదప్పగా బంధుకొని యున్న నాతనితమ్ముఁడగు నంది వర్ధనుఁడు, మంత్రియగు బుద్ధిసాగరుఁడు మఱికొందఱు సేన కులా నరనాయకుని చెంగటకరు దెంచిరి. ఆరాజువారిలను జూచి, చూచితిరా! అల్లదే మెఱుపుతీఁగ. కాంచనపరిభ శిఖర ముపైకి వ్రాలుచున్నది యని తనహస్తమా దిక్కుగా సాచి చూపించెను. వారలాశ్చర్యముతో జూడఁజొచ్చిరి. కొంత సేపటికా మెరపుఁదీఁగ నాగబిలమున జొచ్చినట్లందఱికిని స్పష్ట ముగా గనుపించెను. అపుడా నృపాలుఁడు చపలాక్షియగు చం ద్రప్రభ వృత్తాంతం మనుజునకు నమాత్యునకు చెప్పి యీయింతి

తనపైకి విసరిన పూబంతిని చూప వారలు నిదర్శనముగా గనిన దానికి రాజువచించిన దానికి సరిగా సరిపోయెను.

మఱునాఁడా నృపాలుఁడు నిండుకొలువున కూర్చుండి, యుండనున్న సోదరుని ప్రగ్గడను వీక్షించి యిట్లువచించెను. చూచితిరి కదా రాత్రిజరిగిన సంగతి. వింటిరి కదా నాగవల్లియా నాగపల్లవాధరి చరిత్ర. ఇఁకనీకటకమున నిలువఁజాలను. ఆబి బ్రోచకవతి కేలుపట్టువరకు లోకములో బనిలేదు. ఇంతవఱకు వివాహంమాడనని నిశ్చయించుకొంటిని. కాని యిప్పుడాకట్టు పాటనే తెలుపీర నామెమాటనుండి తొలఁగిపోయినది. నాడెంద ముతివిచ్ఛలనిశిగా నచ్చపలాక్షిపైకి పోయినది. అదియునుగాక సర్వాయువుగల నరాంగనను బెండ్లియాడనటిని గాని దీర్ఘాయువుగల నాగాంగనను బెండ్లియాడనంటినా? నాగులుకూడా దేవ గణములోఁ జేరినవారు లేకదా? కావున నాతలంపు ప్రకారమా వలంతి నాయింతియైన నేఁ ధన్యుఁడనే. ఈపూఁటనే నారాజ్యభార మంతయు నాతమ్ముని భుజములపై నునిచితి నెప్పటియట్లమంత్రివర్యా! కార్యాలోచనపరుండవై రాజ్యతంత్రమును నడిపింపవలసినది. నేఁదిరిగియే తెంచినపిదప నారాజ్యము నాకివ్వవచ్చునని చెప్పి తమ్మునికిని యమాత్యునకును జెప్పవలసిన రాజ్యతంత్రనీతులను బోధించి జై పరమేశ్వరాయని కార్యసిద్ధికై కాంచనప్రభ శిఖరాద్రిగమనోన్ముఖుఁడై వెడలెను.

మూఁడు దినంబులకా రాజేంద్రుఁడు కాంచనప్రభ శిఖరమునకు జేరి యచటనున్న నాగబిలము సమీపించి యందు బ్రవేశింప

నుద్యమించెను. కాని యాబిలమునకు ద్వారమువలె బిగిసియున్న గొప్పపాషాణమును గదల్పలేక సదినఱియున్న నానందము నీఱయి పోవ యానృపనందనుఁడు కుందునొంది చిఱుఱుకు డిందుపడి సదు ముసత్రింగి యాసమీపమునయున్న రసాలసాలముక్రిందికిఁ బోయి యచటవిశ్రమించి యిట్లు తలఁబోయఁ జొచ్చెను. హా! పరమేశ్వరా! యీశ్వరా! ఈజగత్తను రంగమునందు మనుష్యులను పాత్రలుగాఁ జేసి నీవేకసూత్రధారుండవై యాడించుచుందువు. అందువలననే నిన్ను జ్ఞానులు 'జగన్నాటకసూత్రధారుఁడ' వని పేరుపెట్టిరి. ఇందులకు నేనే యుదాహరణము. లేకున్న రాజ్యమేలుచున్న నాబోటి నరాధముఁడేమిటు నాగరాజకూఁతును చెట్టబట్టుటయేమిటి? ఎందులకీయాస కలగవలె? రాజ్యమునేల త్యజింపవలె? ఈగిరికేల నరుదెంచవలె? ఇది నీమాయగాకున్న నాయొక్క స్వతంత్రమా? కానిమ్ము నీమాయయెంతవఱకు సాగునో చూచెదను. ఇదేమొదలు రేయింబవలనక నిద్రాహారంబులు లేక నిన్ను ధ్యానించి సాక్షాత్కరింపఁజేసుకొని యాయహిరాజదుహితను చెట్టఁబట్టి తీసెద. అట్టులకాదేని ప్రాణంబులు తృణప్రాయంబుగా త్యజించెద. ఒక్కసంవత్సరము పరతు. దేవా! యిప్పుడుకదా లోకమునకు నీభక్తవాత్సల్యత వెల్లడియగుట. అని పరిపరి రీతుల నీశ్వరుని ప్రార్థించుచు నీరంబులు త్రాగుచు ఫలంబులు భక్షించుచు కటికనేల శయ్యాతలముగ నేర్పఱచుకొని, వానకు దడిసి యెండకునెండి సరిగానొక్కయేఁడు మహేశ్వరారాధన మొనరించెను.

అంత వత్సరము ముగియునప్పటికి యాతని తపస్సునకు మెచ్చి ఈశ్వరుఁడు సాక్షాత్కరింపఁ దలంచెనో యనుగతిగా సమీప పర్వతశిఖరమునుండి యొడలెల్ల విభూతితోను. కంఠమున రుద్రాక్షమాలలతోను, శిరమున జడలతోను, చేతను త్రిశూలముతోను, మూపున దర్భాసనముతోను, నారచీరను ధరించినజడదారి యావసుంధరాధిపుని సమీపించి యిట్లనియె. వత్స లెమ్ము, లెమ్ము. నీకోర్కె ఫలించును. శంకరునానతి చొప్పున నీకడకరుదెంచితిని. నేనొక సంయమీంద్రుఁడను. సుదర్శనుడను నామము ధరించినవాఁడను. చిన్ననిద్రలో భంగపుచ్చిన చంద్రప్రభయను నాగేంద్రనందనను నీకు బొందుపఱచెద. నేనామె జ్యేష్ఠసోదరియగు ఇంద్రప్రభను పరిణయంబాడెద. తక్కినవైదుగురిని యీనాశిష్యులలో ప్రియులగు, చంద్రవసు, విశ్వావసు ఇంద్రవసు, ధర్మవసు, ధీవసు లను వారలకుఁ గూర్చెద. మేము కూడనే తక్కినశిష్యవర్గముతో నివాసమేర్పఱచుకొందుము; అని వారలను జూపె. అంతనాభూకాంతుఁడు సంతుష్టాంతరంగుఁడై యాజడదారి యడుగులకు బ్రణమిల్లి వానివలన దీవెనఁగొని యాతని వెన్నంటి బయలుదేరెను.

ఋషీంద్రుఁడు రాజేంద్రుని వెంటఁబెట్టుకొని శిష్యగణముతో నా నాగబిలము చెంతకేగి యెన్నియో కొన్ని మంత్రములు చదివి యాబిలమునకు మూతనయున్న పాషాణముపై నాయక్షతలను జల్లెను. వెంటనే యాపాషాణ మొకవైపునకు లేచి వారలందుప్రవేశించుటకు దగిన మార్గమొసంగెను. అంత

వారందరు మునిపుంగవుని వెంటనంటి యూసారంగముయొక్క మెట్లమార్గముగుండా పోవుచుండిరి. ఇట్లు వారలేతెంచు సోపానములయొక్క నిఱుకెలంకుల ఫలరాజములతో నిండియున్న వృక్షగణముగు విరాజిల్లుచుండెను. మధ్య మధ్య నడకాయాసమును దీర్చుకొనుటకా మెట్లులకొక ఫర్లాంగున కెడమెడముగా విశ్రాంతిమందిరము లందునిర్మింపఁబడి యుండెను. వాటియందు మంచినీటి వసతులుకలవు. పండుకొనుటకు పుష్పశయ్య లమర్పఁబడి యుండెను. చీకటిపడునప్పటికి విద్యుద్దీపములు వెలుఁగుచుండెను. కాని యదియంతయు నిర్జనప్రదేశమై యుండెను. ఆయాసము కలిగినప్పుడు విశ్రాంతిఁదీర్చుకొనుచు, ఆకలివైచినప్పుడు ఫలరాజముల ననుభవించుచు, నిద్రాదేవతావహించినవు డాసుమశయ్యలపై మేనువాల్చుచు, నిరువదియొక్క దినములకా నాగలోకమునందుగల పాతాళగంగ సరోవరప్రాంతమునకుఁ జేరిరి. అందలి నీరంబులు నిశ్చలములై నీలపురంగుతోఁ బ్రకాశించుచుండెను. అందలి తామరపుష్పములు సహస్రదళములతో తామ్రరజిత మిశ్రమరేకులతో నొప్పిఛత్రాకృతికలిగి, మంచిసువాసన లీనుచుండెను. ఆకొలనుచెంత విశ్రాంతిఁజెందుటకుగాను విశాలమైన చలువరాతిన్నియలు నిర్మింపఁబడిన వేదికలు కలవు. ఆవేదికలకు నలుతట్ల రత్నఖచితములైన వెండిస్తంభము లమర్పఁబడి వాటిపైనున్న పందిరిపైకి జాజి, విరజాజి, మల్లె, సంపెంగ మొన్నగు పుష్పలతలు ప్రాకింపఁబడి యుండెను. ఆకొలనుదరియం దొకశివాలయ ముండెను.

ఆయాలయమునకు పై భాగమందు బంగారురేకు రత్నములతోఁ బొదుకబడి యంటింపఁబడి యుండెను. నేనునింగిని నీవునేలను నుండుట యుక్తముకాదుసుమా? రమ్మురమ్మని భానుఁడు తన సహస్రకరములను నాపాతాళగంగలోనికిఁ బోనిచ్చి పైకెత్తుచుండెనోయనుగతిగాఁ దనకిరణము లాకొలనులోఁ బ్రకాశింపఁజేయుచుండెను. అప్పుడు ప్రాతఃకాలమగుటచే ఋషివర్యుఁడారాజవర్యునితోను తక్కిన శిష్యులతోను నిట్లు హెచ్చరించెను. అల్లదే శివాలయ మియ్యదియే పాతాళగంగ మనమీగంగను స్నానమాచరించి ఈశ్వరునర్చించి బయలుదేరితిమేని మన మేగుదెంచెడికార్యమా చక్కఁగా ఫలించును. అదిగాక గంగాస్నానఫలము. మహేశ్వరసందర్శనఫలము రెండును సమకూడు ననఁగా వారందరుసంతసించి వల్లెయనిరి.

మౌనివర్యుని యాజ్ఞతలఁదాల్చి నృపవర్యునితో శిష్యులందరు నాగంగయందుక్రింకి శివార్చనకై యందలి బంగారుకల్వలను గొన్నింటిని, పుణుకొని యొడ్డునకుజేరి పొడిబట్టలు ధరించి మహేశ్వరాలయముఁజొచ్చి యందున హాటకేశ్వరస్వామిని, పాతాళదుర్గను తాముకొనివచ్చిన హేమతామరలతోఁ బూజించి పరిపరివిధంబుల నాయీశ్వరదంపతులను నుతించి యాదేవళమునకుఁ దూర్పుదిక్కునఁగల ద్వారమును దెఱచి యందు ప్రవేశించి పోవుచుండిరి,

ఆతోటయందు గజముల వెడల్పుకలిగి తెల్లనినాపరా ళ్ళచేఁ బరువంబడి యుండెను. దాని కిరువంకల ఘుమఘుమ మని సువాసన లీనెడి పనసచెట్లును, మేముమీకాతిథ్యమి చ్చుటకు నిచ్చటనున్నవారము రండు గ్గకొండనుభాతిగా నమ్రతను జూపుటకై తమశిరములను వంచుకొని ననెడిగతిగ నొప్పు కప్పురపు, తెల్లచక్రకేళి, రసదాళి, అమృతపాణి ము న్నఁగు నంటులు నిలువెత్తుగెలలచేతను, ప్రియాసపడనవసర ములేదిదిగో మీదాహమునుఁబోఁగొట్టు తీయమామిడిపండ్లు కొనుఁడని బాలలుసాచినట్లుగా నందుబాటగు కొమ్మలచే నలరిన చూతరాజములును, బహుప్రయాసపడి నాగకన్యకలకై పోవు చుండెదో పాంథులారా! ముందు మావద్దకొంతసేపు విశ్రమిం పుడని పిల్చుచుండెనోయను తెఱఁగున నొప్పిన గుజ్జునిద్రికన్యక చెట్లును, మనుజులగు మీకును, నాగులగు నాపదముచులకును స్నేహమెట్లు కుదురునో తెలియదనువింతగా నగుచుండెననుగతి వికసించిన పుష్పగుచ్ఛములచేఁ దనరిన మల్లె, బొడ్డుమల్లె, పారి జాత మాదిగపూల చెట్లును, నొప్పియాతెఱఁగు చక్కఁగా గను పట్టుచుండెను. తేనెలుకారుచుండిన ననఁటుఫలములను, బంగా రుబంతులవలె వ్రేలాడుచుండు రసాలఫలములును, పండ్లికిలించు కొనినరీతిని బ్రద్దలై పెద్దగేదిదూడల వ్రేలగట్టిన సవురునగొమ్మ లకువ్రేలాడు పనసపండ్లనుజూచి భక్షించుటకై గుటకలు మిం గుచున్న శిష్యగణమునుగని జడదారి యిట్లు వచించెను. శిష్యు

శిష్యులారా! మీ రీ ఫలరాజములకై యాసింపకుఁడు. వీటిని మనము కనులతోఁ జూచి యానందించుటకే కాని భుజించి సంతసించుటకు కాదు. కాన ముట్టవలదని గట్టిగ శాసించెను. కాని యందులోఁ జపలస్వభావుఁ డగుశిష్యుఁడు మనసునుఁ బట్టఁజాలక నొకచూతఫలమును నారగించెను. అంత నాతఁడు లేమావిగున్నయై నాబాటపక్క నిదివఱకుండిన పాదప పంక్తిలోఁ గలసి నిలచెను. తక్కినవారలు డెందంబున భయాశ్చర్యములు కలవారై చేయునదిలేక నాచనుపనుఁబడి పోవుచుండిరి. అంతట వారు కొంతదవ్వేగుసరికి వారికొక పెద్ద కోట కనుపించెను. వారాద్వారముగుండా పోవుటకు యత్నింప రెండుబలసిన పోట్లేళ్ళు మెలికలు తిరిగిన సూదివంటి కొమ్ము లతో వారినిఁ బొడవపోవుటకు నుంకింప బుఘీంద్రుఁడు తన యోగదండముతో వాటిశిరమున నొక్కపెట్టు పెట్టెను. ఆదెబ్బ కు బెబ్బులివలె యఱచుచు కాలుకొలఁది పఱుగెత్తెను. వారలు పిమ్మట స్వేచ్ఛగ నాకోటలోనికిఁ బ్రవేశించిరి. ఆకోటయం దంతటను చలువఱాళ్ళు పఱుపఁబడియుండెను. ద్వారబంధపు కమ్ములు తెల్లని పాలశిలతోఁ దయారు కాఁబడి యా కమ్ము లపై బంగారు తీఁగ, లతగాఁ జెక్కఁబడి యాకులు పిందెలు కాయలతోను నవరత్నములు పొదఁగబడి యుండెను. గోడ లకు పలురంగులుఁగల గాజుఱాళ్ళు తాకఁబడి దగధగాయమాన ముగా నుండెను. ఆమార్గముగుండా ముందరపోలు నంతమ వారలు ప్రవేశింపఁగానె వీరెందఱుఁ యెుతేలెలో యంత

మంది నాగకన్యకలు స్వర్ణస్వమానమైన తనుచ్ఛాయ పై కెగఁ
జిమ్ముఁగతి సన్నని నీలివలువలు ధరించి, కౌను సన్నముగా
నుండుటకై ధరించె ననుతెఱంగున మువ్వలొడ్డాణంబులుం
దాల్చి, బాహువులకు రత్నయుతములైన నాగపురివంకీలువాని,
గళమున ననేకరకములైన రత్నసరకులు సంతరించి పాదము
లకు పాఁజేబులును, నాగులమని తెలియుటకుఁగాను శిరమున
నాగస్వరమువంటి యొకస్వర్ణరత్నాభరణమును తలకొని కౌను
లందు కరములుంచుకొని వీరల కట్టెదుట నిలచి యనేకరము
లైన నృత్యములు సలుపుచు, వివిధగతులైన పాటలుపాడుచు,
కొంతకాలము వారలను సంతోషవార్ధిని నోలలాడించి యొ
క్కొక్కకన్యక యొక్కొకపురుషుని హస్తముఁగొని యెయ్యా
రంబుగ నటనుండి వారివారి మందిరములకుఁ గొనిపోయిరి.
ఇటుల పోవునప్పు డాసంయమీంద్రుఁడు రాజేంద్రునకును
తక్కినశిష్యులకు ని ట్లాజ్ఞాపించెను. మీర లీనాగాంగనలు
చెప్పినచొప్పున సంచరించుఁడు. అనఁగా నాహార, విహార,
వ్యవహారములన్నియు వారల యిష్టానుసారముగా జరుపవలె
అందేమి వ్యత్యాసము కలిగినను మీకును వారలకును స్నేహ
మలవడదు సరికదా తిరుగ మీరెప్పటిభూలోకమునకుఁ బోవ
లసినవారగుదు రిందలి రహస్యమిది. మీపైఁగల ప్రేమచే
వెల్లడించితి. నాపైన మీకర్మగతి యెట్టులున్నదో యట్లు
జరుగునని వచించి తనయహిరాజకన్యతో ఋషిరాజు వెడలి
పోయెను. తక్కినశిష్యులుకూడా వారివారి యురగనారీమణు

లతో నిష్క్రమించిరి. ప్రజ్ఞాసాగరుఁడు తననిమిత్తమై వచ్చిన సర్వాంగనతో నొక గదియందు ప్రవేశించెను. ఆగదియం దొక వెండిపీటముపై నున్న తాఁగలలో కనిన చంద్రప్రభ విద్యుత్ప్రభవలె కనులకు మిరిమిట్లు గొల్పునటులఁ గనుపింప నిశ్చేష్టితుఁడై యటులనే నిలువంబడెను. చంద్రప్రభ దిగ్గున తనయాసనముననుండి డిగ్గి రాజును సమీపించి యాతనికిఁ గైదండ యొసంగి యుచితరీతిని సత్కరించి శ్రీమబాపుటకై పన్నీట జలకమాడించి మంచిమంచి దువ్వలువలు కట్టిపెట్టి రత్నపీఠమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి యిట్లు వచించె. రాజపుంగవా! నాకై యెంతకష్టపడి యీప్రాంతమునకు నరుగుదెంచితిరో! వహ్వా! ప్రేమయనమీాయదియే. విశ్వాసమన్న మీాయం దేజనించినది. ఇట్టివాఁడ వగునీతోఁ జెట్టపెట్టుకొనక కట్టడి దప్పి రట్టుసేయుట నాయట్టి గౌరవనీయురాలగు నాగరాజు పట్టికి చెల్లునా? అయారే! యెక్కడిభూలోకము! యెక్కడ పాతాళలోకము. కల కల్లగాదని యెంచక చలచల్లగా దానిని నిరసింపక, మంత్రిసామంతాదివర్గముతోఁగూడి స్వర్గసుఖదాయకంబైన రాజ్యంబును తృణప్రాయముగా విసర్జించి యేగతిగా ఈ బిభ్భోకవతిని కలిపి కొంటిరో? బలారే! యెటులిట కేగుదెంచితిరో నాకేవింతగా నున్నయది. అని పరిపరివిధంబుల నాపన్నగ పన్నిలాడి యీామన్ను జేనిని కొనియాడియాతని చుబుకంబు కరంబున పుణికి చిన్నిముద్దు గొనెను.

ఇంతలోఁ జంద్రప్రభ ప్రజ్ఞాసాగరు లుండిన గదిగుమ్మముచెంగట యొక యురగాంగనచేఁ దోలుకొని రాఁబడిన ద్విజహాయశకటము నిలువఁబడి యుండెను. చంద్రప్రభ రాజునకాబండి చూపి దేవా! మనమా జోడుగుఱ్ఱములబండిపై విహారార్థమాటతోటకు వెడలుదము. మీ కచ్చట గలవింతలనుఁ జూపెద. మీకు బాగుగా విశ్రాంతి కలుగును. అందలి మలయమారుతమువలన దారిబడలిక తగ్గుటయే కాక యాకలిదప్పిక లడఁగును. కనులకానందము మనసున కులాసజనించునని వచింప రాజామెతో బండియెక్కి యుద్యానవనమునకుఁ బోవుచుండెను. నాగాంగన బండి తోలుచుండెను. ప్రజ్ఞాసాగర చంద్రప్రభ లాశకటమున నొకరిప్రక్క నొకరు కూర్చుండిరి. వార లేగుచుండ బాటకిరుప్రక్కల సన్నని తెలుపు గాగరాలను చొక్కాలనునాని, నడుమునకు పటకాలు ధరించి, శిరమున నాగసర్పాభరణమును తాల్చిన నాగకాంతలు నిలువంబడి తమకరమును శిరమునకునెత్తి జోహారులొనరించుచుండిరి. మధ్యమధ్య యాశకటమును నాపించి చంద్రప్రభ తనపనికత్తెలు సరిగా పుష్పలతలకుఁ జేయవలసిన సంరక్షణచేయుచున్నది లేనిది పరీక్షించుచు లోటుండిన వనపాలకులను చివాట్లు పెట్టుచు వారు చేరవలసిన గమ్యస్థానము సాయంకాలము నాలుగుగంటలకు చేరిరి.

అచ్చట నలుచదరమై యెటుచూచిన పండ్రెండుగజములు నిడివి పొడుగు గలిగి నాపరాళ్ళచే నిర్మింపఁబడిన హౌసం

చాలుఁ గచ్చుచెఱువొకటి కలదు. దానిచుట్టును గూర్చుం
డుట కనవగుసోఫాతీనెలును,వాటిపైన మెత్తని పఱుపులుకలవు.
ఆతిన్నెలకు కొద్దిదూరములో గులాబి, చామంతి ,కరవీరము,
సంపెంగ, హిజ్జోటి (మన్మథబాణము) మందారము మున్నగు
చిన్నిచిన్ని మొక్కలు కుండ్లయందును, విడిగ భూమియందును
పాతబడి యుండెను. పుష్పములతోఁ గూడిన తీగెలతలు
కొన్ని గచ్చుసోఫాతిన్నెయుల పైఁ గలపందిరి పైకి ప్రాఁకి పొద
రిండ్లగతిగా నుండెను. ఆవనమం దచ్చటచ్చట పెద్దపెద్ద
మాగ్రినిస్తంభములు కలిగి వాటిపైన తలకు కూజాలాను
కొనిన తెఱఁగు కొన్ని స్త్రీ చిత్తరువులు, కొన్ని బాకాలూదు
చుండిన తెఱంగున బాలికావిగ్రహములు, కొన్ని ఱెక్కలు
విప్పుకొని యెగురుటకు సిద్ధముగానుండిన నానాపక్షుల ప్రతి
మలు, గుఱ్ఱపుముట్టెలు ఏనుఁగుతొండములు మున్నగు మృగ
జాతుల శిరముల చిత్రము లమర్పఁబడి యుండెను. ఈ గచ్చు
కొలనుదగ్గఱ యొక యంత్రము కలదు. ఆయంత్రము
త్రిప్పిన బాలికావిగ్రహములు పాడుచు నాడుచు కూజాల
నుండి బాకాలనుండి నీరు చిమ్మును. పక్షులు కూయుచు
ఱెక్కలాడించుచు జలములను నోటనుండి ఱెక్కలసందునుండి
చిందించును. గజహయాది శిరము లాడించుచు నీటిని చిమ్మ
చేయును. వృక్షశాఖగతిగా నిర్మింపఁబడిన స్తంభములపై
విద్యుద్దీపపుబుడ్లు వ్రేలుచుండును. ఒకరు, ఇద్దరూఁగుటకు
పీటయుయ్యేలలు, సోఫాయుయ్యేలలు, కూడ నాయుద్యానవన

మందుండెను. చిలుకలు, హంసలు, గోరువంకలు, నెమళులు మున్నగు పక్షిజాతి దుప్పి, లేడి, మున్నగు నిరపాయకరమైన జంతువులా వనమందు వినోదార్థముగా పెంపబడుచుండెను. వీటినన్నిటిని నాగరాజనందన నృపనందనునకు జూపుచు క్రమముగ గచ్చుచెఱువుగట్టునంటియున్న సోఫాచెంతకు గొనివచ్చెను. వారలిరువురా సోఫాతిన్నెపైఁగూర్చుండి సంతోషముగా, సభాషించుకొనుచుండగా నృపునిబుద్ధిచాతుర్యము గనిపెట్టుటకై. యహిరాజపట్టి తేరికాక్రొలను చూపి చమత్కారముగ నిట్లు వచించెను.

ఉ. సారగుణాఢ్య! కర్బురపు 1 సారసముల్ సుమి, 2 సా
రసోపమా 3 సారసముల్ రుచింగొలుపు ।
ప్రజ్ఞా 4 సారసమే, చెలి ! నీదువక్త్రమూ
5 సారసమౌను, కన్నుఁగవ 6 సారసపత్రములే, వచస్సులో
7 సారసయుక్తమే, నడక 8 సారససామ్యము, నాభియెన్నగా
9 సారసమద్ది, లేనగవు 10 సారసమాహాహా !!! యిన్నినీకడన్
సారసముల్ చెలంగగను । సారసమొందును రెండుకల్గడా
సారసమేమియందమఁట । పా, రసమై, రసమెట్లు చూపెడన్.

(తాత్పర్యము) చంద్రప్రభ రాజునుద్దేశించి శ్రేష్ఠమైనసగుణము కలవాఁడా! 1 బంగారపు తామరపుష్పములు 2 పాలతో సమానమగు 3 మంచినీళ్లుకల 4 కొలనుసుమీ యనిబల్క, నృపుడు (చంద్రప్రభతో) చెలీ! నీముఖము 5 చంద్రుఁడు, కన్నుఁగవ 6 తామరరేకులు, పలుకులు 7 అమృతతుల్యములు, నడక

8 హంసతీరు, నాభి 9 కొలను, లేనగవు 10 చంద్రికాంతి. ఆహా! ఆహా! ఆహా! యిన్ని సారసములు నీకడనుండ నొకటిరెండు సారసములుగల యీకొలనేమి శృంగారమై నీకంటె నేమియనురాగము చూపగలదని వచించెను.

చంద్రి—(నవ్వుచు) ఆర్యపుత్రా! మీకు ప్రజ్ఞాసాగరుండను నామధేయము సార్థకమైనదె.

ప్రజ్ఞా—చెలీ! నీకుమాత్రము చంద్రిప్రభయను పేరు తగియుండలేదా?

చంద్రి—సఖా! ప్రజ్ఞాశబ్దమునకర్థము బుద్ధియని కలదు. సాగరమన సముద్రము. అనఁగా బుద్ధియందు సముద్రమువంటివారనిభావము. కనుకనే సారసశబ్ద మంతచక్కఁగాసమర్థించినారు. కావున మీకాపేరు కలిగినది.

ప్రజ్ఞా—చెలీ! నీవచనంబులు నాయెడమెట్టులో నీయందును నట్టులే. ఎట్లంటివా? ప్రభయన కాంతి. నీశరీరము చంద్రకాంతియుతమైనది కాన చంద్రిప్రభ యనిరి.

చంద్రి—దేవా! దానికేమికాని,

ఉ. రంగుగగంతులేయుచు, హా । అంగుగఁజూచుచునాడుచుండుసారంగముచూచితేయదె ద। రాధిప!

ప్రజ్ఞా—(పెదవులువిఱచుచు) చూచితియేమివింత? । సారంగమునేలునెన్నడ, వి । రాజితమూముఖమెంచనెందు 2సారంగమె, యింద్రనీలమటు । రాజిలునాకురురాజమెన్న 3సారంగమె, జగ్గునిగ్గులల । రారెడు సౌష్ఠవమైనమేను 4 సా

రంగమె, ఆలకింపమధు । రంబగునాదమెసంగువాక్కు 5 సా
రంగమె, స్నిగ్ధమద్దముతె । అంగుచెలంగెడిచెక్కుదోయి 6 సా
రంగమె, కల్దులేదనేఁడు । లాగుననొప్పెడుకొనుఁజూడ 7 సా
రంగమె, ఋూజగత్త్రయిఁ గ। లట్టివఘూమణులందునీవు 8 సా
రంగమె, యేగృహంబునమె।లంగెదొదానికిఁగాంతిగూర్ప 9 సా
రంగమవౌదువందున త । లంప నినుఁ గనువారినెల్ల 10 సా
రంగమునెత్తియెక్కెడి శ । రావళితోవడిముంచిమెత్త 11 సా
రంగప్రిభుండు, దానవెగి ।రాడెడియాపురుషాళియాట 12 సా
రంగమునందురంగమటు । రంగుగఁగన్పడునద్దికాని 13 సా
రంగసునేత్ర ! వింతగుహా ! రంగుకురంగముగంతువింతయే

(తాత్పర్యము— చంద్రప్రభ రాజునుద్దేశించి రాజా! చిత్రవిచిత్రముగగంతులేయుచు, చమత్కారముగా నాడుచున్న సారంగము (జింక)ను చూచితిరాయన, రాజందేమివింతయున్న దిఁ ఏనుఁగులేదా, రాజహంసగతిగాఁ దనరిన నీనడకలు 2 చంద్రుఁడులేదా, పద్మముతోఁదుల్యమై ప్రకాశించు నీమోము 3 మేఘములేదా, తుమ్మెదవలె కాఱునల్లనైన నీశిరోజపంక్తి 4 బంగారములేదా, పుష్పము (అనగా రంగునబంగారమును సుకుమారమున పుష్పమును) బోలినయందమగు శరీరము 5 కోకిల లేదా, చిలుకవంటి వినుటకింపైనపలుకులు 6 కర్పూరముతునకలు లేదా నున్నగా నద్దముతెఱంగునఁ బ్రకాశించెడు చెక్కులు 7 సింహముఖుండుగతిగా నున్నదో లేదో యనఁదగిన నడుము 8 రత్నము లేదా, నగయనవచ్చు నిన్నిమూడుజగములందు

గల స్త్రీలందరిలోన 9 దీపములయొక్క సమూహమెంతకాంతి
నిచ్చునో యంతకాంతి నీవు వసించుగృహంబున కలుగును.
నందుచే నినుఁగాంచినవారిని 10 చాపమెత్తి బాణసమూహ
ముతో 11 మన్మథుఁడు ముంచియెత్త పూరుషు లప్పు డాడె
యాట 12 ప్రసిద్ధమైన నాట్యరంగమునందు నాట్యమాడు
తీరుగా 13 లేడివంటి మంచినేత్రములు కలదానా ఆ యాట
వింత చమత్కారముగా నుండునుగాని జింకయాటయం దేమి
వింత యున్నది యనిభావము.)

చంద్రి—మహాభాగా! నే నుపయోగించునది ఒక టే
సారంగశబ్దము. తమ రాసారంగము నెన్నిరంగులుగా మార్చి
నాయంగసముదాయముతోఁ బోల్చిరి. మనుజలలోఁ గూడ
నిట్టి మహాపండితు లుండిరా యనుసంశయము నేటితో నాకు
తీఱినది. ఈప్రకారముగా వారలు సంభాషించుకొనుచుండ
నొక్క నాగాంగన యొక వెండిగిన్నెలో మధువునుఁ దెచ్చి
చంద్రప్రభ కొసంగెను. అదిగొని యురగపుత్రిక రాజపు
త్రునితో నిట్లు వచించెను. ఆర్యపుత్రా! యిద్దానిని స్వీక
రింపుడు. ఇయ్యది మధువు, దీనినిఁ గొనుటవలన తమశరీర
మందలి బడలికను పోఁగొట్టి యుత్సాహమునుఁ గొల్పి మంచి
శక్తి నొసంగునని నెను. అందుపై రాజనందనుఁ డతిదీనముతోఁ
జెలువా! నన్నేలబలవంతపెట్టెదవు? నాకీవాసనగిట్టదు. నేనిష్ఠుఁ
డనుఁ ద్రాగియెఱుంగను. నన్నిందులకు క్షమింపుమనగా
నహిరాజమహిత రాజేంద్రా! నాతోఁ నీకుఁ జెలిమి వలయు

నంటివా? యియ్యది స్వీకరింపుము లేదంటివా? ఆపైన నీచిత్త
మనఁగా గాంచీపురాధీశుఁ డామె చుబకముఁటి మచ్చకంటీ !
నే నంటరానివస్తువిద్ది. అట్టిదానిని నన్ను పానమొనర్చుమని
నిర్బంధించుట నీయట్టివిజ్ఞానికిఁ దగునా? మద్యపానము మహా
పాపములలోనిది యని యెఱుంగవా? అని వచింప, నామించు
బోఁడి యిట్లనియె. మేము చెప్పినపని మీరు చేయకున్న
మీతో మాకు సంబంధమెట్లు కుదురునని రూక్షణవీక్షణము
లాక్షితిపతిపైఁ బ్రసరింపఁజేయఁ నాతఁ డంతకంటె వింతగా
జూడఁజొచ్చెను. ఆవన్నెలాడి యామధుపున్నగిన్నెను క్రిన్న
న రాజునెత్తినివైచి యటనుండి లేచిపోయెను. వెంటనే కొం
దరు నాగాంగనలారాజును నెత్తికొనిపోయి చెంతనున్న కొల
నులోఁ బాఱవైచిరి. ఈనాగాంగనకై మున్నీనరనాథుఁడు
శంకరునిఁగూర్చి యెచట తపస్సుచేసెనో యా నాగబిలము
చెంతనున్న కొలనులోఁ అందుండి యాతఁ డాతీరముచేరి తన
శరీరము మూచుకొనఁగా తేనెవాసన కొట్టుచుండెను.
ఆహా! యేమీ? యీవింత! యాదంతిగమన నన్ను త్రాగ
మని వచించినది తేనెకాని కల్లుకాదు. మధుశబ్దమునకు కల్లు
గాక తేనెయని కలదది గ్రహింపక నెంతమోసపోతిని. అది
గాక యీ కాంత చెంతకేతెంచునపుడు ఋషీంద్రుఁ డాడిన
వచనంబులుకూడా మఱచితి. ఆతఁడు పన్నగవన్నెలాండ్రు
చెప్పినపని చేయవలసినది. లేకున్న మీకు ముప్పు వాటిల్లు
ననియె. ఆహా! విధివశము దాఁట నెవరితరము! లేకున్న నేతి

కందినఫలము కాలితోఁ దోసుకుందునా? నాయట్టి మంద భాగ్యుఁ డీయీజగత్త్రయంబున గంచుకాగడను వెతకినను గానరాడు. దేని నిమిత్తము రాజ్యమంతయు ననుజునికిచ్చి, దేనికై యీ యరణ్యములందు శార్దూలాది మృగసంచయం బునకు వెఱఁగొందకఁ జొచ్చి, దేనికొఱకై అహర్నిశాదు లీ యరణ్యమున తపమాచరించి పడరాని యిక్కట్లుపొందితి నాగ బిలము చొచ్చితి యప్పొలఁతిని, యాకప్పుఱగంధిని, యా రొప్పులాడిని, తప్పక కలసుకొని చివఱకు ముప్పు చెందితి నాహా! యని పరిపరివిధంబుల శోకింపఁజొచ్చెను.

ఇట్లు కొంతవడి దుఃఖించి యూఱడించువారు లేనికతం బున దాని నాపుకొని యిట్లు తలంచెను. నాగకాంత చెట్ట లేకుండ రాజధాని కెట్లువెడలుదును? నాయనుజుని మోమెట్లు కందును? నాసచివునితో నెట్లు మాట్లాడుదును? పురజనుల కేమిజవాబిత్తును? ఎక్కడనాగాంగన యెక్కడనరనాయకుఁడు? తగుదునని యామగువ చెట్టకై యాసించుట "యెట్టెకెగరలేని వాఁడు స్వర్గమున కెగురుట"కు యత్నించుటేకదా యని నన్నుఁజూచి నలుగురు నగుదురు. మున్ను నాయందుఁగల గౌరవమూ పోయి నగుబాటు చెందుట పూలమ్మినయూరను కట్టెలమ్ముటవంటిది. ఇట్టి నగుబాటొందు బ్రతుకుకంటె మర ణమే శరణమని యెంచి మనసార శంకరునిఁగూర్చి కడసారి ప్రార్థన మొనరించి గుభాలున నాకొలనులో దూఁకబోయెను.

అప్పు డాకసముునుండి యొకవాక్కీ విధముగా వినఁబడె ను. రాజా! వలదు. వలదు. నీతొందరపా టింతకుఁ దెచ్చినది. నీతోనేగినతాపసి యాతనిశిష్యులు నాగకన్నియలమాటలువిని వారిచెట్టపట్టి యెట్లుసుఖించుచుండిరో యెఱుంగవుకాఁబోలు. కానిమ్ము. మించినదానికిచింతించిన లాభములేదు. ప్రాణము లు త్యజింపవలదు. మరలొకవత్సర మిచ్చోటనేమునుపటివలె శంకరునారాధించుము నిన్నాయువతి యీ స్థలమునందు కలసు కొనినిన్ను ప్రార్థించును. నీకుపదివేలేండ్లాయువు కలదు. మీకిరు వురుసూనులాసుమ కోమలియందెజనింతురు. నీకుమృతిలేదు. నీ వుదేవగణములలోఁజేరి యాయంగనతోఁ బాతాళమునకు వెడ లెదవు. నేను శంకరుఁడను. నీయిష్టదేవతమునవచించి యంత ర్ధాన మొందెను.

అంత నాభూకాంతుఁడా కాంతారమున నొకసంవత్సర ము ఘోరతపమాచరించుసరికి యొకనాటియుదయమున చంద్ర ప్రభ నాగబిలమునుండివెలువడి కాలెందలుసందడింప కరమున కంకణంబులు గాజులుధ్వనింప మువ్వలొడ్డాణంబులేఁ గానునగాం తులుపరిసరింప నవరత్నయుతములైన హారములురమున దాం డవమాడ చిఱునవ్వుమోమునదోల్కాడ నాఱేనిపాదారవింద ములయందువ్రాలి యిట్లువచించె. ఆర్యపుత్రా! మీకునాయం దుగలప్రేమను బరీక్షించుటకై యిచ్చిన మధువును నుజ్జగించు ట ధర్మమగునా?

ప్రిజ్ఞా — ఏవగించినంతమాత్రమున నన్నిటులొనరించుట న్యాయమగునా?

చంద్రి — దేవా! నాతప్పుక్షమింపుడు. అయినది అయిపోయినది. నన్నుస్వీకరించి మీదాసిగానేలఁ గోరెదను.

ప్రిజ్ఞా — మఱలనన్నెటుల ద్రోయుటకు?

చంద్రి — మహాశయా! అట్లువచింపకుఁడు. చేసినయపరాధమునకు సిగ్గుజెంది సగముచచ్చి మీచెంతకరుదెంచిన యింతిని పరాభవించిపంపుటమీయట్టియుచితజ్ఞులకు ధర్మముకాదు. నేనుమీకునీతులుకఱపుట బృహస్పతికి బుద్ధిచెప్పుటవంటిది. మహాత్మా! మీరంగీకరింపకున్న మజ్జనకుఁడునన్ను విషముచేజంపివేయుట యథార్థము. ఇది శంకరునియానతి. మీరభయహస్తమిచ్చునంతకుమీపాదములను విడువనని నాగరాజదూహితనరనాథునిపాదములందు వ్రాలి పడియుండెను. రాజుచిఱునవ్వుతో నామెనులేవనెత్తి మత్తకాశినీ! నాచిత్తమునందుగలకోర్కెపరిపూర్ణముగాఫలించినది. లెమ్ము మారాజధానియగు కాంచీనగరమునకేగి యచటమనల భూభారంబుపూని భూలోకసౌఖ్యములనుగొన్నియనుభవించి పదంపడి నాగలోకమునకు నేడలుదము నిపల్కి వల్లెయనినానగమహిళ నరనాథునియజ్జలనుండి లేచెను. వారిద్దఱునాగరాజుపంపిన నాగరత్నమను రథముపైనధిష్టించి కాంచీపురోన్ముఖులై వెడలిరి.

కాంచీపురవాసులు ధరాధిపురాకకు సంతసించి యాసంగతి ననుజుఁడగు నందివర్ధనునకును, మంత్రియగు బుద్ధిసాగరు

నకౌఁగిలించిరి. వారలదివిని యానందముతో నాదంపతుల నిద్ద
ఱినెదుర్కొని, యంతఃపురమునకు గొనిపోయి రాజమర్యాదల
వారికిపరిణయంబుగావించి తిరుగరాజ్యాభిషేకమొనర్చిరి. ఆనా
గకన్యకామణితోనృపశిఖామణి యిర్వురుసూనులనుపడసి, పది
వేలేండ్లు ప్రజారంజకముగాబాలించి నాగలోకమునకుఁ జంద్ర
ప్రభతో వెడలి జరామరణంబులేనిదేవతాగణములలోఁజేరి సుఖిం
చుచుండెను.

హైందవసుందరాంగుల కథలు.

సుందరసేన—మందారవతులు.

శ్రీమంతంబై సకలసంపదలకాటపట్టై యొకానొకకాల
మందు హిందూదేశమునకు దిలకంబై యలరారిన యుజ్జయిని
యను నగరంబుకలదు. యాచకకోటికిఁ గల్పవృక్షముగను దీను
లనుబాలింపదైవముగను, ప్రజలకు ధర్మదేవతగను నవతరించి
న విక్రమార్కుని నాలవపురుషాంతమువాఁడగు ననంగసేనుఁ
డానగరమునేలుచుండెను. ఆతనికి సుందరసేనుఁడను నందనుఁడను
డుండెను. ఈకుమారుఁడందమున జయంత, వసంత, రతీకాం
తుని మీరియుండుటచేఁ బెద్దలెంచి సౌందర్యాతిశయమునకుఁ
దగినటుల సుందరసేనుఁడని నామమిడిరి. బుద్ధియందు బృహస్ప

తిని, విక్రమమునసీతిని వంశమూలపూరుషుండగు విక్రమార్కు-
ని, బోలియుండి యిరువదివత్సరముల ప్రాయుఁడై యుంచెను.
తండ్రి కొంతభుజభారముతగ్గించుకొనుటకో యనునట్లుల కుమా
రునకు యువరాజపట్టాభిషేకమొనర్చెను. ఈతఁడు రాజకీయ
విషయములందు జనకునకుఁ గుడిభుజమై చేదోడువాదోడుగ
నుండి చక్క-గకార్యములు నిర్వర్తించుచుండెను.

ఇట్లాయువరాజు హాయిగా కాలము పుచ్చుచుండ
నొకనాఁడొకసేవకుడరుదెంచి యువరాజునకు నమస్కరించిదేవా!
మీదర్శనార్థమై గ్రామవాసియును రత్నవర్తకుడునునైన శం
ఖగుప్తునితనూజుఁడగు చక్రిగుప్తుడు వేచియున్నవాఁడు సెలవైన
నాతనిని లోనికిఁగొనివచ్చెదనన వల్లెయనియువరాజువచించెను.
అంత గొంతసేపటికిచక్రివర్మ లోనికిఁబ్రవేశించి యువరాజునకు
జక్క-నిస్వర్ణవిగ్రహమొకటియొసంగి యిట్లువచించెను. దేవా!
నాకీవిగ్రహ ముజ్జయినీపుష్క-రతటాకమున నీదులాడుచుండగా
దొరికినది. దీనిసౌందర్యమునకు, వెలనిర్ణయింపరానివిలువకు, సం
తసించి మీయట్టిరాజాంతఃపురములలోఁ బూజింపఁదగినది కాని
మాయట్టి సామాన్యసంసారులలోపల నుండుటకుఁ దాహతులేని
దియగుటచే మాజనకుని యానతిపై యిది తమకర్పించుటకుఁ
గొనివచ్చితినని పలికెను. ఇయ్యది తమదేవతార్చనగృహమం
దొక స్వర్ణపీఠముపైనుంచి పూజించి నిత్యనైవేద్యధూపదీప
ములసమర్పింపఁ జేయించగలందులకీసేవకుఁడర్థించు చున్నవాడు.
తరువాత మీచిత్తమన యువరాజా విగ్రహచాతుర్యమున కా

నందించి యీవిగ్రహమెత్తు కాసులనొసంగమని తనధనాగారా
ధిపతికొకకమ్మ వ్రాసెను. చక్రిగుప్తుడదిచూచి స్వామీ! నాకు
ధనమక్కఱలేదు. మీదయవలన మాజనకుఁడగు చక్రిగుప్తుడు
రత్నవర్తకుఁడు. మీనాయనగారు హుజూరునకుఁగావలసిన
రత్నములన్ని మానాయనగారియొద్దనే కొనుచుండును. ఆకా
తా దయతోవాలాగున సాగనిచ్చుటయే పదికోట్లరూప్యము
లొసంగినట్లు సంతసించెదననిబలికి రాజునద్దసెలవుగైకొని యిం
టికి వెడలిపోయెను.

సుందరసేనుఁ డావిగ్రహము వ్రాతబల్లపైనుంచి బాగు
గా దిలకింపజొచ్చెను. ఆకృష్ణప్రతిమ రమారమీయొక యడుగు
గెత్తుండెను. దానికి యెడమభాగమున రాధ మేలుముసుంగుతో
నొయ్యారముగా నిలువంబడియుండెను. కృష్ణుడొకపాదముపై
నొకపాదముంచుకొని ఠీవిగా నిలువంబడి పిల్లనగ్రోవియూదుచుం
డు నట్లుండెను. ఆక్రోవివెండిదియై చుట్టును బంగారు కట్లుగలిగి
కొన్నికొన్నితావులందు కెంపులుస్థాపింపఁబడి యుండెను. కృష్ణు
నకుమహారాజులుధరించుగౌను పాదములవఱకు వ్రేలుచుండెను.
ఆగౌనుబంగారుసన్నని జేసులతోను నందుండులోపలిభాగము
వెండిజేసులతోను దయారుకాబడియుండెను. కట్టినవసనము స్వ
ర్ణయుక్తమై కచ్చలతిచక్కఁగా నేర్పఱుపఁబడియుండెను. శిరము
నబంగారుయుక్తమై పచ్చలచేతను, కెంపులచేతను, బొదగబడిన
నెమిలిపింఛము తళ తళ మెఱయుచుండెను. నుదుట వెండిజేసు
లుకలిగి మన్యపద్మరాగవృత్తింగగల్గిన నిలువబొట్టు. (పట్టెవర్ధన

ము) కాళ్లిలుచుండెను. కంఠమున నవరత్నయుతమైన హారము వ్రేలాడుచుండెను. ముఖము కలకలనగుచు, క్రేగంటిచూపులు తనప్రక్కనున్న రాధపైకి పఱపుచుండెనోయనుగతిగా నుండెను. ఆవిగ్రహమును చూచినదాది యువరాజు భక్తిపరవశుఁడై యొకగదియందు రజితమందిరమొకఁటి తయారుచేయించి యందీ ప్రతిమనుంచి తానుప్రొద్దుటస్నానమాచరించి పూజించుచు పదిగంటలకు పిండినఁటులతోను, సన్నబియ్యమన్నముతోను. దప్పకక్షీరాన్నముతో నైవేద్యమొనరించి పిమ్మట తానుభుజించుచుండెను. సాయంకాలము నిత్యముభజన, భజనానంతరము ఫలహారములోసంగెడి యేర్పాటుకావించెను. ఈతడావిగ్రహమును బూజించుటేమొదలింటసిరిసంపదలభివృద్ధి కాఁజొచ్చెను. సిరులుపెంచ్చినకొలఁది యువరాజునకు భక్తికూడాపెంచ్చుచుండెను. రాత్రిశయనింపబోవునపుడు ప్రాతఃకాలమున లేవఁబోవునపుడు గోపాలమూర్తిని ధ్యానించుటేకాక నడుచునపుడు నిర్మలముగాగూర్చుండినపుడు, ప్రతిక్షణమునకూడ శ్రీకృష్ణనామమేచింతనమై యుండెను. ఒకప్పుడాతఁడు తనయాత్మను వాసుదేవుని పాదారవిందములయందునిలిపి నిమీలతలోచనుఁడై తదేకదృష్టితో భగవతారాధనముసేయుచు తన్మయత్వమునొంది శరీరస్మృతికూడా తప్పియుండును. అన్నిగుణముల యందుసీతఁడు భూలోకప్రహ్లాదుఁడను పేరంతట వ్యాపించెను.

శ్రీకృష్ణుఁడు వైకుంఠమున తనభర్మహర్మ్యమున నేడవయంతస్తునందలి పైడాబామీదపూలపాన్పుపై శ్రీరుక్మిణితో

డ తలాడగ నేర్పఱచుకొని పండుకొనియుండెను. భద్రపాదము లొత్తుచుండ, సత్య గంధముపూయుచుండ, మిత్రవింద సురటివీ యుచుండ, జాంబవతి తాంబూలమందించుచుండ కాళిందివీణా రవ మొనర్చుచుండ, నాగ్నజిత్తు పాడుచుండ, భద్రి కప్పురని వ్వాళినిబట్టుచుండ, మధ్యమధ్యరాధ పరిహాసపు పల్కులచేన వ్వించుచుండ, మహానందపరవశుండై యుండుతఱిని రుక్మిణియి ట్లనియెను. మహాత్మా! మీభక్తుఁడగు సుందరసేనుఁడు పరిణ యములేకుండ మీపాదారవింద ధ్యానపరాయణుండై యున్న వాఁడు. ఏలకో మీరూరకుంటిరని ప్రశ్నింపగా గోపాలుఁడందు పై సుందరసేనునకుఁ దగినసుందరి యెవ్వతెయని యోచించు చుంటిననెను. అంతరాధ దేవా! మఱచితిరా! మనమొకనాడు గరుడవాహనారూఢులమై భూలోకముమీదుగాఁ బాతాళము నకు బోవుచుండ సింహళద్వీపము సమీపించితిమికదా? అక్క డ యుద్యానవనములో నాద్వీపాధిపతియగు మందారధాముని కూఁతురు మందారవతి మీవంటి స్వర్ణరాధాకృష్ణవిగ్రహము నర్చించుచుండుటకనలేదా? ఆభూపనందన యీరాజనందనునకు దగదా? ప్రతియంశమున వారిరువురుజ్జిగా యుందురని నాయ భిప్రాయము!

రుక్మి—(నవ్వుచు) ప్రియా! మీవలెవధువును నరుఁడె త్తుకొని పోవలెనా?

సత్య—అక్కా! అదికాదు. ఒక్కరత్నమిచ్చి కన్యా రత్నమును బొందవలెను.

జాంబ—సోదరీమణులారా! అంతతో దృప్తికాదు. ఒక్కమణికి కిద్దరుకన్యామణులు కావలెను.

కాళి—అదీకాదు. ఏనదీతీరమునన్నో యేవనమునన్నో కనబడిన వనజాక్షిని నెమ్మదిగనాశ్రయించి యింటికిఁ గొనిరావలెను.

మిత్రి—అగ్రజలారా! అటులైనఁగొంతబాగానే యుండును. అదీకాదు. వరునిడాబుదర్పముచూచి వధువేపరించవలెనట.

అగ్న—(పెదవివిరచుకొని) "అబ్బే! అదీకాదు. ఏవోరెండు బక్కయెద్దులనోదుక్కియెద్దులనో హతమార్చి, మిక్కిలిశూరుఁడననిపించుకొని చక్కనిచుక్కయగుకన్యను గైకొనవలెనట.

భద్రి—సోదరీ! నీవుచెప్పిన దొకతీరు. అదీకాదు. ఏమియున్నను లేకున్నను పెండ్లికొడు కందగానితోకయని యాతనిపెండ్లికూఁతురు ప్రేమించవలెనట.

లక్ష—అంతతో సమాప్తమా? యంత్రతంత్రములునాలుగునేర్చి యేదోకపటతంత్రముచే యంత్రమునుగొట్టి కన్యను స్వాతంత్ర్యముగా గొనవలెనట.

రాధ—(పకపకనగుచు) మీరుకలువచించినది లోకరివాజు. అదికావదికాదు. ఏకన్యయెవ్వని పరిణయంబాడనెంచినదో యాకన్య పిన్ననాటనుండి యావరునిమెత్తుకొనితిప్పుచు, ప్రేమచూపించి వరుఁడుపెద్దవాఁడైనపిదప పరిణయంబాకన్య యాడవలెనట. ఇదె యొక్కఁడలేనపద్ధతియని శ్రీకృష్ణుని దరహాసి

తనవదనుఁడై యిట్లనియె మీామీాకుండిన నులికిపాటునుబట్టి మీా రట్లాడుకొనుచుండిరంతియెకాని వేఱొండుకాదు. అని వచించి గరుత్మంతునిబిలచి యిట్లాజ్ఞాపించెను. ఓయీా గరుడుఁడా! నీవు మాయాజ్ఞయని చెప్పి మాయాదేవిని వెంటఁగొని, యుజ్జయినీ యువరాజగు, సుందరసేనునిపై, నామాయనువిడిచి తెక్కల సందుననాతనిఁగొని తిన్నగా సింహళదేశపురాజైన మందారధా మునినందనయైన మందారవతిపక్కలోఁ బరుండఁబెట్టి పిదపని ద్రజను మేల్కొలుపగున నొనరించివారల పరస్పరానురాగ మెటులుండునో కనిపెట్టితిరుగమాయచే వారలనిద్రపుచ్చియువ రాజునునెథాస్థానముజేర్చుమనెను. మహదేవా! మీాయానతినట్లే కావించెదనని పక్షిరాజుసెలవుగొని కార్యాచరణపరుఁడై వెడలె ను. రుక్మిణివాసుదేవునితో నేమిపాపమిది? పూర్తిగావారలను గల్పకూడదా యట్లాసపెట్టుటధర్మమా యనెను. రాధ కృష్ణుని పై నెట్టుకలువిరచి మొదటనుండి వీరిగుణములిట్టివేయన నిక్క మనిసాత్రాజితి హేళనజేసెను. జాంబవతీమిత్రవిందలు నిజముగా గుగా గనిపెట్టితిరని రాధాసత్యలను పొగడిరి. ఆరమణీరమణుల కెంతవరకనురాగముకలదోయని పరీక్షించుటకుఁగాబోలు భగ వానునియభిప్రాయమని కాళిందీభద్రలు వచించిరి. అయినన యియుండవచ్చునని లక్షణానగ్నజిత్తులు హెచ్చరించిరి. నారాయ ణుఁడా నారీమణులసరాగమునకు ముసిముసినగవులు నవ్వుచు వారితోనిట్లనియె. ఓకాంతామణులారా! ఆయువతీయువకుల నట్లునల్పుమని యానతిచ్చుటకు రెండుకారణంబులు కలవు.

వినుండు. ఒకటి వారిరువురకొండొరులపై నెంతవఱకుఁ జెలికా
రమున్నదో కనిపెట్టుట. రెండవది యిట్టిమమకారులను ముందు
గాఁగలవనీయక జాగుచేసినకొలది యొకరిపై నొకరికిప్రేమ హె
చ్చయి చీకులేకచేవలుతేటయుండును. అదిగాక వెంటనేవారల
నుగల్పిన కథలేనేలేదు. ఉన్నను చిత్రమేలేదు. నిక్కమని యా
చక్కనాంగులందరు శ్రీకృష్ణుని చెక్కులపైఁ బొడచిరి.

గరుడుఁడు రమాధవునియానతిప్రకారము మాయాదే
ని వెంటఁగొని యుజ్జయినీయువరాజాంతఃపురము ప్రవేశించి
యాతనితనపక్షములసందున నిముడ్చుకొని రివ్వనఁగిరిపోయి
సింహళద్వీపభూపాలున పట్టియగు మందారవతిపజ్జను పరుండఁ
బెట్టి తానొకదోమయై యా యువరాజును బొడచెను. ఆతఁ
డులికిపడి లేచునరికి తనయంతిపురికాకుండయుఁ దనపక్క నొక్క
చక్కనిచక్కెఱబొమ్మ పండుకొనియుండుటయుగాంచి యిదిని
క్కమా లేక కలయాయని సంశయచిత్తుఁడై యెట్టకేలకిట్లు నిశ్చ
యించుకొనెను. ఓహో! నేనుబూర్వాతిక్రాయైన మెలుకువతోనే
యుంటిని. ఇదికలగాదు. కాని యిచ్చటికి నేనేగతిగానేగితిని?
ఇయ్యది యేదేశము? ఈయిందువదన యేరాజనందన? బలారె!
యిదియంతయు వింతగానున్నయది. అని పందిలిమంచమునను
డిడిగ్గి విద్యుతుదీపములకాంతిని నాదంతిగమన కమనీయతగాంచి
యిదియొకవిద్యుల్లతయో? లేక పసిడిసలాకయో? కాకగంధర్వ
గంధసింధురయానయో? కాదేనిపన్నగవన్నెలాడియో? కాకుం
డిన నమరనారీమణియో? లేకుండినవిద్యాధరాంగనయో? లేదే

ని గరుడకాంతయో యై యుండవలెను. కాని నరనారీమణిమా త్రము కాదు. వారికీసౌందర్యమెక్కడిది? వారలకీ శరీరసౌకు మార్యమెటనుండివచ్చినది? ఈమె నన్నిటకెట్లుకొనివచ్చినది? కొనివచ్చి తానేమియునెఱుంగనిదానివలె నిటులనిద్రించుచున్న యది? ఆహా! ఆడువారిమాయలు హరునికైనను దెలియవు కదా? లేపి సంగతిసందర్భంబు లరయుదునా యేమి? లేపినచో నేమిముప్పువాటిల్లునో? పోనిమ్ము లేపక నూరకొందమన్న తెల్ల వారగనేనన్నుపట్టుకొని చోరునిగాబంధించిన నేమిసేయఁగలను? నాకు దిక్కెవ్వరు? ఆహా! యేమీ దైవసంఘటన? కానిమ్ము కానున్నదికాకమానదు. ఇందు నేనిప్పటివరకేతప్పు నొనరించి యెఱుంగను. ఇందులకుమాయశోదానందనుఁడెసాక్షి. అతనిదె యీభారము. అనుచు నామగునచెక్కిలి నొక్కెను. తటాలున నావన్నెలాడి కన్నులుతెఱచి చూచుసరికి కట్టెదుట నవమో హనాకారుఁడగు పురుషసింహునిగాంచి యేమీ? యీసుందరు డెవఁడు? యింద్రినందనుఁడా? యిందునందనుఁడా? ఆహా! యేమీ? సుందరము? నామందిరమున నీతఁడెట్లువచ్చెను? ఇది స్వప్నమా? లేకనిజమా? ఇదిసప్నమెట్లగును? స్పష్టముగా మెలఁకువగానుంటినికదా? ఇదియంతయు శ్రీకృష్ణభగవానుని యనుగ్రహమై యుండవలెను. (ఆహోజ్ఞప్తికివచ్చినది) ఇప్పటికి సరిగానర్థవత్సరము పూర్తియైనది. ఆమహానీయుఁడే ఈమహానీ యుని బంపియుండవలె నరసెదగాకయని తటాలున మంచము నుండి డిగ్గెను. అప్పుడు వారల కీక్రిందిసంభాషణము జరిగెను

సుంద — సుందరీ! యిందిరాదేవికి రూపమందున సీడగు నీవేన్నృపనందనుని గర్భరత్నమవై ఫలించితివి?

మందా — మందారధాముఁడను సింహళద్వీపనాథునకు.

సుంద — నీనామపవిత్రాక్షరములు?

మందా — మందారవతి. ఆర్యపుత్రా! మీరెవ్వనివంశోద్ధారణము గావింప జనించినపారిజాతమవు?

సుంద — అనంగసేనుఁడను నుజ్జయినీపురాధీశుని.

మందా — భవన్నామాక్షరములు.

సుంద — సుందరసేనుఁడందురు.

మందా — ఓహో! మహాత్మా! భూలోకమున నర్థిజన పారిజాతంబని ప్రసిద్ధిగాంచిన విక్రమార్కుని సంతతివారలా?

సుంద — అగును. అతనినాలవతరము వాఁడను.

మందా — రాధాకృష్ణస్వర్ణప్రతిమ మీకగుపించినదా?

సుంద — (ఆశ్చర్యముతో) ఓహో! ఆప్రతిమసంగతి నీకెట్లు తెలియును?

మందా — నేనడిగినదానికి జవాబొసంగుడు.

సుంద — ఆహా! దొరికినది. నాటవోలె నాకైశ్వర్యము భక్తి హెచ్చినది. కాని దానిని నీవెటులెఱుంగుదువో యది తెల్పఁగోరెదను.

మందా — ఎఱుంగుటకేమి? మీరు నిశ్చయముగా గజదొంగలు.

సుంద — (నివ్వెరపోయి) అదేమిటి?

మందా — ఏమున్నది; అదిమొదట నాయది. మీరు రమారమీ యారుమాసముల క్రితమది మీచేతికంకియుండ వచ్చును.

సుంద — నేను మ్రుచ్చునా?

మందా — ఇంకనుసందియ మేమి?

సుంద — ఎట్టులు?

మందా — ఎట్టులా? స్పష్టముగాఁగనబడుటలేదా? నావి గృహమును హరించుటయొకఁటి అర్ధమరేయిని నాయంతిపురిని జొచ్చుట ఈరెండును జాలవా?

సుంద — చెలీ! చోరుఁడ నేనా?

మందా — అంతియెకాదు జారుఁడవుకూడ నగుదురు.

సుంద — ఇంకా యాతవఱకు రాలేదే?

మందా — అదిమాత్రమెంత? ఊరకున్న నదియు దా పైనదే.

సుంద — నన్నేమిచేయ నెంచితివి?

మందా — చోరునకేమిశిక్ష. బంధనమే

సుంద — నీబాహులతలనే తీఁగలతో బంధింతువా యేమి?

మందా — మీయట్టి చోరాగ్రేశరుల కదియేనా శిక్ష?

సుంద — మేము రాజాగ్రేశరుల మందుకామందలింపు చాలును.

మందా — తెల్లవాఱునసుక నాగెదరా?

సుంద—ఏమో నీదయ. కాని బంధుకోటిలోఁ జేరిన నన్ను నన్యధాతలంచుట ధర్మమా? పంటయింట కుందేలుగతిగా నీ యింటఁ జొచ్చితి. వాల్గంటీ! నన్నింటకవిడుచుట ధర్మముకాదు వినుము,

కం. సుందరి! నీవసితికినే
   విందుఁడనై వచ్చితి, నర । విందదళాక్షీ!
   విందొసఁగి నిలుపుకొమ్మిక
   మందారవతియనుపేరు । మాన్యులు మెచ్చనట్.

మందారశబ్దమున కర్థమెఱుగుదువా? మందారమనగా గల్పవృక్షము. కల్పవృక్షము కోరినకోర్కెలొసంగును. కావున దైవనిర్ణీతమువల్ల నీమందిరముఁ జొచ్చిన యీసుందరసేనుని యతిథిగా గారవించి విందొసఁగి మందారవతియను నామధేయ మును సార్థకపఱచుకొమ్ము.

మందా—(నవ్వుచు) ఓహో! సుందరసేనా! చోరులను మీరాజ్యమందీ గతిగానే శిక్షింతురా!

సుంద—ఓహో! నాయట్టిచోరుల కదియేశిక్ష.

మందా—పాపమనుభవించుట కష్టమే.

సుంద—కష్టమోసుఖమో యనుభవించునప్పుడేకదా తెలియుట.

మందా—దేవా! మీకు నామధేయ మేవారలొసంగి రో సార్థకముగానున్నది.

ఉ. సుందరమైనరూప, మతి । సుందరమైనసుభాషణంబు లా
సుందరమైనదృక్చయము । సుందరమౌ చయదంబులుంటచే
సుందరసేననామ మది । సుందరమై సరిపోయె

సుంద— కానియో

సుందరి! నీదు చెల్మిసెగ । సుందరశబ్దము సార్థకంబగున్

మందా— దేవా! నా చెలిమివలన మీయొక్క నామమే సార్థకమగును కాని మీ చెలిమివలన నాయొక్క జన్మమే తరిం చును.

సుంద— అయినచో నేధన్యుడనే.

మందా— మీరననేల? నేనుమాత్రము కానా?

సుంద— మీజనకుండన్యథా చరించిన?

మందా— అతఁడట్టివాఁడుకాడు. నామదిననుసరించియే నడచును.

సుంద— చెలీ! ఆహా! పొఱఁబాటున చెలీయనుచుంటి నేమి? రాకుమరీ!

మందా— ఏమీ? ఆకంగారు. నేనంగీకరించినప్పుడు. చెలీ! ప్రియా! సఖీ! యని బిలుచుటకేమి యభ్యంతరము? మీకిల్లాలను గానఁటినా?

సుంద— ఆహా! యిప్పుడుగదా పూర్ణధన్యుఁడను. అయ్యయో యేమి పొరబడుచుంటిని. ధన్యత్వమేది?

మందా— ఏమీ యటులనుచుంటిరి? ఈమందారవతికి మరియొక పెండ్లి యున్నదా?

సుంద—కాదు. నాకోరిక నెరవేర్చిన నట్లు తలంపను.

మందా—ఎద్దియో సెలవొసంగుఁడు.

సుంద—మనస్ఫూర్తిగా.

మందా—మనస్ఫూర్తిగా ననవేల? మనస్వర్ణవిగ్రహ గోపాలుని సాక్షిగా.

సుంద—అయినచో నాకు నీయలంకారములొసంగి నాయలంకారములను నీవు ధరింపుము.

మందా—అంతేకఁదా. అని యాసుందరి తనకుండఁబడిన కంటె, కట్టుకాసులపేరు. గజ్జలొడ్డాణంబు, ముఱుఁగులు, బంగారందెలు కడియములు మున్నగు జవారినంతయు సుందరసేనున కలంకరించి, యాతని బంగారుగొవతాళ్ళు, మురుగులు చేతులపదివ్రేళ్ళ యుంగరములు తానలంకరించుకొని మరియు నారాజకుమారునిపైఁగల సేలంజరీకండువాను తాఁగప్పుకొనగా సుందరసేనుఁడెంతయునంతసించి యాకాంతచుబుకమునంటి నేనిప్పుడుకఁదా పూరాధన్యుఁడను. చెలీ! ప్రేయసీ! ప్రియా! సఖీ! మన్మనోహారిణీ! యని పిలుచుటకని వచించుచు నామెయొడిలో శిరముంచుకొని నిద్రించెను. మందారవతి ప్రియా! యెంతలోనిద్రాదేవి మిమ్ముఁవరించినదియని పలుకుచునామె నిద్రించెను. అంత గరుడుఁడీదేసమయమనియెంచి తనఱెక్కలసందు నమఱల నానృపనందనుని నిఱికించుకొని రివ్వునమింటికెగసి యుజ్జయినీయంతఃపురములో నెప్పటట్టుల పందిరిమంచముపైఁ పరుండఁబెట్టి తన నిజనివాసమగువైకుంఠమునకు వెడలిపోయెను

వందిమాగధులుస్తుతింప సుందరసేనుఁడు మేల్కాంచెను తన కట్టెదుటనున్న నిలువుటద్దములోఁ దనరూపమును జూచుకొనుసరికిఁ దనశరీరమున నారీమణులయలంకారము లలరారుచుండెను. వాటిపైనమందారవతియను నామాక్షరములు చెక్కబడియుండెను. రాత్రితానుకన్నది కలయని యూహించుటకెంతమాత్రమును వానిస్వాంతమునకుఁ దోపలేదు. కారణమేమన ప్రత్యక్షముగా దనయొడలియందలి యాభాసురాంగి భూషణంబులు భాసిలుచుండుటయే. అందుపై నానృపనందనుఁడు నిసియందు దాఁగాంచిననాయొయ్యారి నడలయొయ్యారము నావాల్గంటి కేరిగంటిచూపులవిలాసము, నావగలాడినగుమోము సొగసు, ఆసోగనేత్ర లేఁగ్గానుక్రివి, ఆసరసిజాక్షి సరసములచతురత, యామెమ్మెలాడినర్మభాషల మర్మచతురత, డెందమున దలంచుకొని తలంచుకొని వలరాచవాని వాడితూపులకులోనై పిశాచముసోఁకిన మనుజునివగిది యొకసారినగుచు, నొకసారి విచారించుచు, నొకసారి యెంతపనిజరిగినదని నాసపై వ్రేలిడుకొనుచు, నొకసారి మందారవతీ! నీయందముచూపవాయని పలుకుచు, నొకసారి పెద్దనిట్టూర్పువిడచి పర్యంకముపైఁబండుకొని వెంటనేలేచుచు, ననేకవిధముల నాపసోపాలుపడఁ జొచ్చెను.

ఈసంగతినంతయు యువరాజుగదిచెంగట పహారానిచ్చుచుండిన భటులుకాంచినవారలై వెంటనే ఱేనికెఱింగించిరి. అంత నాభూకాంతుండు తన తనయునిచెంతకేతెంచి యాతని మేనిపైఁబ్రకాశించెడు భూషణములుగని యావద్వృత్తాంతము

తెలియఁగోరి పుత్రునడిగెను. ఆతఁడుదాచకుండ రాత్రిజఱిగిన సమాచారమంతయు బూసఁగుచ్చినట్లు తండ్రికి విన్నవించి యిట్లనియె.

జనకా! నీదయవలన నాకేమియునులోటులేదు. వలసినంతధనమా యున్నది. పాలింపవలెనన్న రాజ్యమాకలదు. ఇంతవైభవమున్నందులకట్టి భాసురాంగిని యర్ధాంగిగా గ్రహింపకున్న, నివియన్నియును నాకునిష్ఫలంబులే. అది కాంతకాదు. మనగృహమునకు విద్యుత్తుకాంతి, తరుణికాదు సంసారమనుమహాసాగరమునుండి నన్నుదాటించుటకై మనగోపాలకృష్ణుని వల్లజన్మింపఁజేసిన గొప్పతరణి, గోలకాదు మారుఁడు చికిలిచేసి గోవాండ్రపైకి విడిచినకోల, వేయేల నాకదిదారయైన ప్రాణరక్షణ కాధారముకల్పించినదియె, సిగ్గెందులకారెయొప్పులాడి, యాకప్పురగంధి తప్పకయొకపక్షములో నాసముక్షమునుండక బోయిన నీకన్నసుతుండు గతాసుండగునని నిశ్చయించుకొమ్ము నమ్ముమార్యవరా నమ్ముము. అని వెఱ్ఱివానివలె విలోకించుటయుఁ వెఱ్ఱికృత్యములొనరించుటయు ప్రారంభించెను. ఆరోజు మొదలు క్రమముగానన్నపానాదులు తగ్గి కృశింపమొదలిడెను.

కుమారునియవస్థకు ననంగసేనుఁడు పలువిధముల చింతింపఁ దొడంగెను. ఎక్కడిసింహళము? యెక్కడయుజ్జయిని? ఎక్కడిమందారవతి? పదునైదుదివసంబులలో వివాహమెట్లు జరుఁగును? ఇచ్చటనుండి యచటకేగుటకే సుమారు రెండు మాసములు పట్టునుగదా? ఈటోగా నాతనయుఁడు మోహాం

ధుఁడై ప్రాణములు పాయునేమో? ఒకవేళపాయకుండిన నెంత శ్రమకైననోర్చి లంకాపట్టణముచేరి నాపట్టికి తనపట్టినిమ్మని యూరాపట్టినికోరిన యాతఁడేమి బెట్టుసరిచేయునోకదా! ఆహా! దైవమా! నీకృత్యము లద్భుతములు! నీవిలాసము లాశ్చర్యములు. లేకున్న మందారవతిభూషణములు నానందనుని శరీరమందలరారనేల? ఇదియేమిటి? నీచైదమే! కానిమ్ము? అకారణముగా నాకుమారునకు విచారముకల్పించిన నీవు పక్షముదినములలో నాసుందరిని నానందుననకుగూర్చి ముదముదులాగున నెందులకునొనరించవో చూచెదగాక! ఆతఁడు నీభక్తుఁడేకదా? భక్తవత్సలుఁడని లోకవిఖ్యాతముగా సంపాదించిన నీబిరుదమునకునేడు కలంకముదెచ్చుకొందువేమో చూచెదగాక యనితానుచేయునదిలేక భారమంతయు నాస్వర్ణగోపాలకృష్ణునిపైఁ బడవైచి మిన్నకుండెను.

మందారవతి ప్రాతఃకాలమునలేచి తనశరీరమందుఁగల పూరుషభూషణంబుల కచ్చెరువొందుచు రాత్రి తానుసుందర సేనునితోఁ గలసిమెలసి సంభాషించినగతియంతయు నిశ్చయమని మనంబుననిశ్చయించుకొనెను. ఆసుందరసేనుని యుత్తరీయముకప్పుకొని పర్యంకముపైఁగూర్చుండి రాత్రిచర్యలను దలంచుచు నువ్విళులూరుచు నిట్టులతలంచెను. ఆహా! భుజించుటకు సంసిద్ధముగా నోటియొద్దపెట్టుకొన్న యాహారమును గ్రద్ద తన్నుకొనిపోయినవిధంబుగా నామందిరమునుజొచ్చి యాసుందరసేనుఁ డానందముగాఁబ్రసంగించుతఱి నన్నాపాడునిద్దుఱ పిశా

చదేవత యావహించి పర్యంకముపైఁ బడవైచిపోయినది. అ
య్యారె! ఇంకానాయొయ్యారికాడెట్లు నాపజ్జకరుదెంచును? ఇది
కలయందునాయాపురుషసింహుని భూషణములెట్లు నాయొడలిని
ప్రకాశించును? అని వెఱ్ఱిదానివలె నగుచు, విచారించుచు, చ
టాలున లేచుచు, మారపిశాచమునకులోనై డెందమాసుందర
సేనునిపై నిలిపి, నిర్జీవప్రతిమవలె యామంచమునఁగ్లె కూర్చొ
నియుండెను. మందారవతి వేషము ముందుగతిగానుండక యలం
కారములు మారుటయు, నెంతపిల్చినను పలుకకుండుటయు,
వెఱ్ఱిచూపులుచూచుటయు చెలిమికత్తియ లావృత్తాంతము తం
డ్రియగు మందారథామున కెఱిఁగించిరి. ఆతఁడాశ్చర్యచకితుఁ
డై కూఁతుచెంతకేతెంచి యామెను నొడియందుఁగూర్చుండఁ
బెట్టుకొని బుజ్జగించి అమ్మా! యీతొందరపులేమిటి? యీబనార
సుకండువా యెచ్చటనుండివచ్చెను? మున్నునీకుఁగల యాభర
ణంబులేమయ్యె? నిదియంతయు వింతగానున్నయది నాచెంతనీ
సంగతియంతయు దాఁచకదెలుపుమని యడిగెను.

మందారవతి—తండ్రీ! యీయుదంతమంతయు నింద్రజాల
మువలె నున్నది. నేనెప్పటివలె పందిలిమంచముపైఁ బండుకొని
యుంటిని. వేసినతలుపులు వేసినట్టులే యున్నవి. విద్యుద్దీప
ములు ప్రకాశించుచునేయున్నవి. ఒక యెలజవ్వనపూరుషుఁడు
సుకుమారుఁడు, సుందరాంగుఁడు, ఉజ్జయినీకి యువరాజు, అవి
వాహితుఁడునగు సుందరసేనుఁడను నామముగల రాకుమారుఁ
డు నామంచముపైఁగూర్చొని నన్నులేపెను. నేనుకన్నులువిప్పి

చూచుసరికి నాయెదుట రతీదేవిభర్తయగు ననంగునివలె నావ జ్ఞను గూరుచుండెను. మేమిద్దఱమొండొరులు నెఱింగించుకుం టిమి. మాయిద్దరియొక్క రూపలావణ్యములయందేమి? విద్యా బుద్ధులయందేమి? స్థితిగతులయందేమి? యొకరికొకరు తీసిపో కుండా యుండుటంబట్టి మాజోడుసరిగా కుదిరినదని సంతోషిం చుకొంటిమి. అంతియెకాదు తండ్రీ! గాంధర్వవిధిగా బరిణయు మైనదనికూడా యెంచుము. ఇంతయేల? నాకాతఁడు భర్తగా కున్న నాజన్మనేటితోసరి. ఆతనికి నేభార్యగాకున్న నాతఁడు కూడ నంతియే. మాకిరువురకట్టి భావలుకలవు. మాకొకరిపై నొకరికి ప్రేమగలదు. కనుక నేభూషణములను మార్చుకొంటిమి. ఒకపక్షముదినములలో నాతనిసందర్శనమునాకు లభింపకున్న నీకీమందారవతియను నందన లేదనుకొమ్ము. అని యింక నెవ్వియో మారవికారవతియగు నమ్మదగజయాన లజ్జవిడిచి జనకునితో ఖండితముగాఁ జెప్పెను.

మందారధాముఁడు తన తనయకుఁగలిగిన సంతాపము నకు డెందమునగుందుచు నిట్లుతలపోసెను. ఆహా! యెక్కడియు జ్జయిని? ఎక్కడిసింహళము? వీరిద్దఱకుసమాగమం బెట్లు? ఇదం తయు నొకపక్షములో జఱుగుటెట్లు? అట్లుగాకున్న నాబహిః ప్రాణమైనకూఁతుప్రాణములు నిలచుటెట్లు? దానితోడనే లోక మనిచింతించునాతను వదిలేకున్న నిలుచుటెట్లు? ఇదంతయువిచా రణీయముగా నున్నయది. అమ్మా!ఇంతత్వరలో నీకార్య మెట్లు ముగియునో తెలియకున్నది. అయిననునాకు బాల్యస్నేహితుఁ

డు మనహితముకోరువాఁడును త్రికాలవేదియునగు ఆనందశర్మ యను ఋషిపుంగవుఁడు కలఁడుకదా యాతనిచెంతకేగి యీ యుదంతమునంతయు నెఱింగించెదనని కూఁతునునోడించి దించి బిరానలేచి రాజపుంగవుఁడు మునిపుంగవుని చెంత కేతెంచెను.

ఆనందశర్మ తనశిష్యులవలన నృపాలుని యాగమనము విని యెదురేగి యుచితాసనమునందున గూర్చుండనియమించి యిట్లనియె. రాజోత్తమా! నీరాకయెందులకో యోగదృష్టిని విచారించితిని. నీకాయుజ్జయినీయువరాజల్లుఁడగుట సర్వవిధం బుల శ్రేయస్కరమే? ఏమంటివా? మున్ను నీకూఁతురు పూజిం చు స్వర్ణగోపాలుఁడా యువరాజు చెంగట యర్చనలొందుచు నా తనిభక్తికిమెచ్చి భక్తురాలగు నీసుత కారాజసుతుఁడు తగుపతి యనియెంచి వీరలప్రేమాస్పదము లొండొరులపై నెటులుం డునో యనుతలంపున పక్షిరాజుచే నాక్షితిపతికుమారుని నీత నయపక్కలోఁ బరుండఁబెట్టి మేలుకొలుపించెను. అప్పుడువా రలొండొరులను విలోకించుకొని మోహపరవశులైరి. యొకరి నొకరు ప్రేమించుకొనిరి. భూషణంబులు మార్చుకొనిరి. అంత వారలకు నిద్రాదేవతను నావహింపఁజేసి తిరుగ నానరపతికు మారుని గరుడుఁడు ఱెక్కలనిరుకించుకొని యుజ్జయినియం దెప్పటి యంతఃపురమున జేర్చెను. అతఁడు మహాభక్తుఁడు. సుగుణసంపన్నుఁడు. వినయశీలుఁడు. నయశాలి, మిగులసుం దరాంగుఁడు. ధనికుఁడు. ఉజ్జయినీయువరాజు. ఏవిషయంబున నెంచిననునీకూఁతుకంటె ఒకవన్నెవాసియే యనితలంపవచ్చును.

అందుచే వారలిద్దఱకు సంబంధము ప్రితివారికొనందమే యని ఋషీంద్రుఁడు వచించెను. మహాత్మా! వారిబాంధవ్యము నాకును ప్రమోదమేకానీ యిక్కడకు సుమారు రెండుమాసములు ప్రయాణముగల యుజ్జయినీయందుగల నానృపనందనుఁడు పదునైదుదినంబులలో నిటకేగతి- రాగలఁడు? అటులరాకున్న నాచిన్నికన్నియ జీవించుటయెటులు? అదిలేకున్న నాకీరాజ్యమెందుకు? యీభాగ్యమెందులకు? యీభోగ్యమెందులకు? నేను మాత్రము జీవింతునాయని దుఃఖించుభూకాంతునితో మౌని యిట్లువచించె. భూపా! నిన్నాపదనుండి తొలగింపగల నీచెలికాడుండ యేలనడలెదవు? పదునైదుదినములు గడువున్నదికదా? అంతవఱకేల? నేటికైదుదినము లున్నది పంచమిసోమవారము ఆరోజుప్రాతఃకాలము పదిగంటలగునటికి నీయల్లునినీమందిరమునను౦చుచాఁడను నాశక్తిచూడుమని నిలువఁబడి రాజుచూచుచుండఁగనే మాయమైపోయెను. క్షితీంద్రుఁడు మౌనీంద్రుని ప్రజ్ఞకువింతపడి యీవృత్తాంతమును దనకూఁతనకుఁ దెలుపనంతఃపురమునకు వెడలిపోయెను.

అట్లు యోగమాయచే నదృశ్యుడైన ఋషిపుంగవుఁడు యుజ్జయినీకాసారమున దేలెను. ఈ గాసారమునందే స్వర్ణగోపాలవిగ్రహము చక్రినుప్తునకు దొరికినది. అదియేమున యుజ్జయినీయువరాజుపూజించుచున్నది. చదువరులారా! జ్ఞాపకము తెచ్చుకొనుండు. ఈకొలను గట్టునజేరియే యొకవిష్ణాలయము కల

డు. అందియోగీంద్రుఁడు ప్రవేశించి యామహావిష్ణువు నిట్లు స్తుతించెను.

—♦ దశావతార దండకము ♦—

శ్రీ శ్రీ మహాదేవదేవా! కృపాపూర్ణభావా! ప్రభావా! సుభావా! యనంతా! యతీతా! గుణమయా! పరంధామ! యోనిర్వికారా! నిరూఢా! యహోనిర్విచారా! నిరాకార! ధీరా! సువీరా! వరా! దీనమందార! త్రైలోక్యసంచార! దుర్మార్గసంహార! యోసుందరాకార! బ్రహ్మాండభాండంబు నిర్మింగావ బ్రహ్మవై, దానిపోషింపఁగా విష్ణువై, దానినిర్మూలమున్ జేయగా నీశువై కాలి తెదీవేకదా? అష్టదిక్పాలకుల్ సూర్యచంద్రుల్ నవబ్రహ్మలు నీవె, యేకాదశీరుద్రులున్నీవె,యాకాశమున్నీవె, నక్షత్రముల్నీవె, లేయింబవల్నీవెగా, నీవులేనట్టి చేష్టులేదేకదా? యచ్యుతా! యద్వితీయా! పరబ్రహ్మ! నిత్యా! త్రిమూర్త్యాత్మరూపా! సురూపా! మహాత్మా! మహేశా! మహాభాగ! దైత్యుండు వేదంబులన్ జౌర్యముల్సల్పి వారాశిలో డాఁగగా మీనువై యందులోఁజొచ్చి యాదుష్టునిన్ గూల్చి యవ్వాటినిం దెచ్చి యానల్వకున్ గూర్చి కైవారముల్పొంది తీవేకదా? రాక్షసుల్ దేవతుల్ మందారగావముల్ క్షీరాబ్ధిలోనుంచి కవ్వంబుగాఁ జిల్కఁగా నద్ది మున్గంగ కూర్మంబవయి దాని పైకెత్తి పీయూషముల్ గూర్చితీవేకదా? క్ష్మాతలంబంతయున్ జాపగాజుట్టి నాదానవున్ దంష్ట్రివై కూల్చితీవేకదా? యుక్కుకంబంబునందుల్ నృసింహుం

డవై యుద్భవంబొంది జృంభించి హేమాక్షునిఁ గుక్షి ఛేదించి
ఛేదించి రక్తంబునున్ ద్రావి ప్రహ్లాదునున్ గాచి రక్షించితీవే క
దా? పొట్టివై దిట్టవై గట్టిగా నాబలిన్ వేఁడి పాదత్రయీభూమి
నర్థించి యొక్కంజచే నాకసంబుం మఱొక్కంజచే ధాత్రి
నిన్ గప్పి వేరంజ నిల్వంగఁ జోటేదియుంచా సురద్వైరిమూర్ధంబు
నందుంచి పాతాళలోకంబునం జొచ్చెడాతీరుగా ద్రొక్కితీవే
కదా? జామదగ్న్యుండవై క్షత్రియుల్ శీర్షముల్ త్రెంచి స్వర్గంబు
కుం మెట్లుగాఁ గట్టితీవే కదా? రామ సౌమిత్రి కైకేయి శత్రు
ఘ్నులం నాల్గురూపంబులం జెంది పిత్రాజ్ఞచేఁ గానకేతెంచి య
ర్ధాంగినిం వేగఁ గోల్పోయి సుగ్రీవునిం బట్టి యవ్వాలినిం గూల
గాఁ గొట్టి భూపుత్రివృత్తాంతముం వాయుపుత్రుండు చెప్పంగ
రత్నాకరంబప్డు బంధించి లంకాధిపున్ బుత్రమిత్రాది సద్బంధు
సందోహముల్ జీల్చి చెండాడితీవే కదా? రామకృష్ణుండవై ద్రో
హులం ద్రెంచి కౌంతేయపక్షంబునన్ జేరి సంగ్రామరంగంబు హ
త్తించి యాధార్తరాష్ట్రాళినిన్ బాధవశ్రేణినిన్ వింతగా నాకు
రుక్షేత్రమందుం వధింపించి భూభారముం బాపితీవే కదా? పా
పులం బ్రోవగా నాజగన్నాథమందీకలిన్ బౌద్ధదేవుండవై పుట్టి
తీవే కదా? యింకకల్క్యావతారంబునున్ దాల్చెడాల్కత్తిఁ జేఁబ
ట్టి యుచ్చైశ్శ్రవంబెక్కి మ్లేచ్ఛావళీ యుత్తమాంగంబులం జెండ
వేఁపూలచెండ్లట్లు లాతీరుకల్పాంతమున్ జేసి క్షీరాబ్ధిలోఁ జిన్ని
మఱ్ఱాకుపైఁ బండి విశ్రాంతి చేకొందువీవే కదా? దేవతాచక్రవ
ర్తీ! లసద్భూతీ! నీకీర్తి వర్ణింప నే నెంతవాడన్ దయాసింధు

శ్రీసుందరారామ యాఖ్యాన్గృహం బ్రోవుమా శ్రీరమాధీశ! యాశా! నమస్తే నమస్తే న్నమః

అని యీగతిగామహావిష్ణువును స్తుతియించి ఘంటానినాదము సల్పెను. చదువరులారా! ఇక్కడ నొకసంగతిజ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొండు. సుందరసేనరాకుమారునకు స్వర్ణగోపాలమూర్తిఁ గొనసంగిన చంద్రగుప్తకుమారునకు నాటవోలె మతిపోయి దిగంబరుఁడై కనుపించినవారిపై రాళ్ళనురువ్వుచు వెక్కిరించుచు దిట్టుచు స్వేచ్ఛగాదిరుగుచుండెను. అన్నపానీయములయందు హితవుతప్పెను. అతఁడాసమయమున నామహావిష్ణువుయొక్కయాలయ సమీపముననుండిపోవుచు ఘంటారవమాలించి లోన బ్రవేశించి యీగుడియందు జొచ్చినదెవరు? యీఘంటనెందులకువాయించిరి? బుద్ధిలేదాయని మహానివర్యునిపై మండిపడెను. మునీంద్రుఁడు తనయోగదండమునొకసారి యాకోమటిబిడ్డయాదలయందుంచి యెవ్వియోమంత్రములు చదివెను. ఆమంత్రరాజమీతనికర్ణద్వయంబునజొచ్చినంతనే పరుసముసోకినయినుము బంగారమైనటుల మతిభ్రష్టత్వమనే తమమునుండి విముక్తుఁడై జ్ఞానజ్యోతివలె ప్రకాశించుచు తానునంబరహీనుఁడనని తెలిసికొన్నవాఁడై మర్మేంద్రియమును వామకరమునమూసుకొని యొక్కపటుగున నింటివద్దవ్రాలెను. ఆతనిజనకుఁడగు శంఖగుప్తమనంబున నద్భుతమునంది యిట్లుతలంచెను. ఏమిది! ఇదివరలో నీతనిచే గోచిపెట్టించలేకపోతిని యిప్పుడింత లజ్జావంతుఁడగుటకు గతంబేమియని కుమారునిబుజ్జగించి యడిగెను. అతఁడా

ఋషివరుని ప్రభావము తెలిపెను. తనకుమారునకు మాన్పిన మతి భ్రమ రాకుమారునకుఁ గుదర్పఁజాలఁడా యనియెంచి వెంటనే యనంగసేనునికడకేతెంచి వృత్తాంతమంతయు విన్నవించెను. రాజుసుందరసేనునిదోడ్కొని విష్ణ్వాలయమునందున్న తాపసికడ కరుదెంచి నమస్కరించి తనకుమారునకుఁ గల్గిన పిచ్చితనమంతయు విశదపఱచెను. సుందరసేనునికై యరుదెంచిన ఋషీంద్రుఁడా నందపరవశుఁడై యాతనితో నిట్లనియె. రాజా! నాయందునీకు నమ్మకకలదేని నీనందనుని నాయధీనమందుంచి యింటికి వెడలుము వారముదినంబులలో నీతనయుని యాతఁడు వరించిన తన్వితోఁగూడనిచ్చి యీయాలయంబున నుంచెదనని వచించెను. రాజువల్లెయని యాదేవళమువిడిచి తన మందిరమునకు వెడలిపోయెను. ఋషిపుంగవుఁడు సుందరసేనుని గక్షయందిముడ్చుకొని యోగమహిమవలన రివ్వునపైకెగసి సింహళదేశాధీశుని తనయ యగు మందారవతి యంతఃపురప్రాంగణమునడించి మందారథామునకేతేఁగింప వెడలిపోయెను.

సుందరసేనుఁ డద్భుతపడి నాదుకలలోఁగన్న మందిరమి దియేకదా? మైన నామందారవతియెక్కడ? యని యోచించు చుండ నాచంచలాక్షి మించుతీవవలె కట్టెదుటనిలువంబడి యిట్ల నియె.

మందా__ఓహో! అద్దమురేయిని యొకముద్దియ యలంకా రములనుహరించి పారిపోయినచోరులా? వీరేనారాకుమారులు!

సుంద—చెలీ! అర్ధమరేయివేళ నీయొద్దకునన్ను రప్పించుకొని నాయలంకారములు, పైమీదియుత్తరీయమును గైకొని, పైగానాచిత్తమునుహరించి యేమియెఱుంగని నంగనాచిగతిగా నన్నెప్పటిచోటనుంచిన మించుబోడివినీవా నీవా చోరురాలవు? నేనా? బలారె! ఇదియేకాఁబోలు స్త్రీలబొంకుగోడ పూరుషులబొంకు దడితో సమానమనునది.

మందా—ఆర్యపుత్రా! నేనామిమ్ములనునాయంతిపురికి రప్పించినది.

సుంద—సుందరీ! కాకున్న నెవ్వరు? అంతయేల? యిది సాక్ష్యముకాదా?

మందా—దేవా! చోరునకుశిక్షయుండదా? మీరాజ్యమున లేదాయేమి? అందులకై యేకదా మిమ్ములనుగొని వచ్చినది.

సుంద—సఖీ! ఒకేనేరముచేసినవారిలో నొకరినియనగా స్వల్పనేరగానిశిక్షించి గొప్పనేరస్తుని విడిచెదరాయేమి! ఇదియేనా మీరాజ్యనీతి?

మందా—మాదేశపురాజ్యనీతి యిది. గొప్పనేరస్థుఁడు కొద్దినేరగానిని బంధించుటయే.

సుంద—అయినచో నన్ను బంధింతువా యేమి?

మందా—ఇంకాప్రశ్నించు చుంటిరా?

సుంద—అయినచోఁ దాళ్ళేవి?

మందా—మీయట్టివానిని బంధించెడుత్రాళ్ళు నా చెంగట లేవా!

సుంద — ఓహో? బాహులతలతోనా?

మందా — అట్లయిన సులువుగా కట్టువడెదవుకాంబోలు.

సుంద — అంతకంటెసులువుగా నిదివఱలోనే కట్టుఁబడి యుంటి నెఱుంగవుకాబోఁలు వినుము. నీయొక్క —

ఉ. చక్కనిముద్దునెమ్మొగము।చారెలమించి కన్నుదోయి, మే
తెక్కగుక్రీవి నెన్నొడలు । తీయనిభాషల సొంపునింపు, ల
మ్మక్కయ నెండిరూపుసొగ।సయ్యలికాంచిన నాడుమారుఁడే
నెక్కొనికట్టివైవనను । నీవికకట్టతలంప నేటికో?

మందా — మీరునాకు చిక్కువడిన యట్లె?

సుంద — సందియమా? వంటయింటకుందేలు తెఱఁగున.

అని యీగతిగా వారలప్రేమాస్పదమును వెల్లడించుకొనుచుండ మందారధాముఁ డచటికేతెంచి సుందరసేనునిజూచి యక్కజమొందెను. ఆహా! యీతఁడన్నివిధంబుల నాకూఁతునకుఙ్జగా గుదిరినవాఁడే. ఏమోయనితలంచితి నిదినాపూర్వతపఃఫలమే యని సంతసించుచు దనయతోనిట్లనియె. అమ్మా! వివాహప్రయత్నములు జఱుగుచున్నవి. ఈరేయినే వివాహాదికార్యమునకు తారబల చంద్రబలములు కుదిరినవట. యోగీంద్రులానతిచ్చినారు. అనివెడలిపోయెను. ఆరేయివివాహము పిమ్మట నిషేకముకూడా జరిగెను. సుందరసేన మందారవతుల యానందము వర్ణింపనలవికాదు. దంపతులిద్దఱేకమతులై నారేయిగడపిరి. వారిశరీరములువేఱయ్యును నొకటిగా నంటుకొనిపోయె. సృష్ట్యాదిమూర్తి-త్రయములోనొకఁడైన నీశ్వరుఁడు పార్వతిని

త్యజించలేకయె యొక సుముహూర్తమైన కడకర్ధనారీశ్వరుఁడు గాబ్రిబల మనుజులగువా రెంత? ఇదియె మాచదువరులాలోచిం పఁదగినసంగతి. ఇట్లాతఁడుజాయతో నత్తవారింట యొకమాస ముదినములు గడపినపిమ్మట యోగివరునిచే గల్పింపఁబడిన విమానమున మందారవతి భర్తతోనుజ్జయినికి వెడలెను. అనంగసేనుఁడు కోడలను కొడుకునుగారవించి సుముహూర్తమున తనయునికిఁ బట్టముగట్టి తానువిశ్రాంతిఁజెందెను. సుందరసేనుఁడు మందారవతితో రాజ్యముప్రజారంజకముగా బాలించుచు వలసినప్పుడు సిద్ధమునకుభార్యతో విమానముపై వెడలుచు సుఖముగా గాలముపుచ్చుచుండెను. ఆహా! నమ్మి దేవునికొలుచువారి కేవిఘ్నమునయాపదలంటవు సరికదా కోరికలీడేరును.

హైందవసుందరాంగుల కథలు

విద్యుల్లతా—రామసింగులు.

హిందూదేశమున కుత్తరభాగమున సింధునదిపై పంజాబను నొకరాజ్యభాగము కలదు. దానికే పాంచలమని మరియొకపేరు. దీనినొకానొకకాలమున ద్రుపదుఁడను నృపాలుఁడు పాలించెను ఈతని నూజయే ద్రౌపది. ఈమెయే పాండుపుత్రు

లగు ధర్మజ భీమార్జున నకులసహదేవులకు ధర్మపత్నియై భారతగ్రంథరాజములో గొప్పనాయకపాత్రియై కౌరవలనాశనహేతువున ముఖ్యదేవతయై యొప్పినదని చెప్పనగును. ఆదేశమందు పూర్వమున వరుసగా నేడుసంవత్సరములు మహాకరువు సంభవించినది. సింధునదికి ఉపనదులైన జీలము, చీనాబు; రావి, బీయస్, సట్లజి మున్నగు జీవనదులు ప్రవాహములేక నిసుకతిప్పలు బయలుకనుపింపఁ జొచ్చెను. మహావృక్షములు సూర్యకిరణములవేడికి సహింపజాలక నిలువునయెండిపోయినవి. ఈయెండుచెట్లు గాలికి యొకదానికొకటితాపాడి యందుండుయగ్ని బయలువెడలి తక్కినపాదపములనుగూడ పావకునకర్పించుచుండెను. అడవిమృగములునీరులేక విలవిలదన్నుకొని ప్రాణములను విడుచుచుండెను. మనుజులకు దాగుటకు జలములేక బాలురు, వృద్ధులు, స్త్రీలు, పూరుషులొకరొకరిని ప్రేమాతిశయమున గాఁగలించుకొని జీవములను బాయుచుండిరి. ప్రజలు తమపశుగణంబులకు నీటినొసంగలేక "మీకుశక్తిగలగిన మేఁపుకొనవచ్చును మాయభ్యంతరములేదు. మేమెన్నటికిని దగాయిదాచేయువారముకాము" అని వాటియొక్కఅట్టులకు కొమ్ములకు ప్రకటనపత్రికలువ్రేలగట్టి సంతకములుచేసి వదలివేయుచుండిరి. అవి అంబాయని నీటికై యఱచి టారుమనికిందపడి గిలగిల కొట్టుకొని యసువులను త్యజించుచుండెను. ఇట్లు క్షామదేవత తన బొట్ట ననేకజీవకోట్లను బెట్టుకొనుచు బాంచాలమును రంగస్థల

ముగా నేర్పఱచుకొని తలవిరియఁబోసుకొని తనయిచ్ఛవచ్చిన ట్లు నాట్యమాడఁ జొచ్చెను.

అట్టితటి యాబదివత్సరముల వయస్సునకుమీఱిన నా రాయణసింగను నొకరాచవీరుఁడు తనభార్యయగు మానావతి యను నామెను వెంటబెట్టుకొని యిరువది పదునెన్మిదియేండ్లు ప్రాయముగల జనార్థన రామసింగను నిర్వురుపుత్రులతోను బ్రాణసంరక్షణార్థము పాంచాలమునువిడిచి బికనీరుసంస్థాన గమ నోన్ముఖుండై బయలుదేరెను. ఇట్లావృద్ధుఁడు పుత్రిద్వ యముతో బ్రియువెంటనంటి నడువఁ దాముచేరబోవు గమ్య స్థాన మొకపూట ప్రయాణమున్నదనగా సాయంతనమగుటచే వారొక మహారణ్యంబు చేరిరి. ఆవనము క్రిక్కిరిసిన మహావృక్ష ములు కలది దానికిఁ దో డాదినము పూర్తిగ గలఅమావాస్య. ఈ రెండుకారణములచేత వారు ముందుబోవుదారి కానరా కుండిరి. మేఘములు గర్జించినరీతి సింహశార్దూలముల యఱపులు, ఉఱుము లుఱిమినగతి, యేనుగుల ఘీంకారములు పిడుగులుపడినట్లు కూరమృగములదాట్లు, అంకెలతోనిండి ఝి ల్లికారములతోగూడి ఆయడవిమార్మ్రోగుచు భయోత్పాతము గొలుపుచుండెను. అప్పుడు వారలరచేతిని ప్రాణములుంచు కొని యొకరిచేయినొకరుపట్టుకొని యొకగొప్ప తరురాజముక్రిం ద గూర్చుండిరి. నిద్రబోయిన దమ్మెక్రూరమృగము కబళించు నోయను భీతిచేత కనులువిప్పుకొని నల్దెసల పఱికించుచుండిరి. ఇట్లు రెండుయామములుగతించినవి అంతట పెద్దవాఁడగు జనా

ర్ధనసింగునకు గుండెయందు దడప్రారంభిం[illegible] శీఘ్రతర
గజవడంకఁ గొంకరపోయినమాటతోఁ దండ్రితో నిట్లనియె.
తండ్రీ! ఇప్పుడుపెద్దగుంటలోదూకినను తీరనంతచలి నన్నాశ్ర
యించి బాధపెట్టుచున్నయది. పదినిమిషంబు లాలసించితినా
నామేనుకొయ్యబారి మాటరాక వాతపూరితమై యమునివీటికి
ముమ్మాటికి బోవుటనిజము. అనుచుఁ గూర్చొనినవాఁడు జాప
జుట్టునేలపైఁ బరుండెను. ఆమాటలకు నాతనిపాటునకును దం
డ్రిభయకంపితమానసాంగుఁడై యీయద్దమురేయిని నేమిచేయ
నగునుదైవమాయని పరిపరివిధంబుల వాపోవఁదొడంగెను. మి
గుల ధైర్యశాలియగు జిన్నికుమారుఁ డుత్తరదిశగా దనహస్త
మునుజూపి తండ్రీ! అల్లదెపెద్దచితి యొకటిమండుచున్నయది.
రండు మీరేలజంకెదరు. చలికాచుకొనుండు పాంథులారా!
యనుతెఱంగున నగ్నిదేవుఁడు తననాల్గుచేతులుచాచి పిల్చునతీ
రున నల్దిక్కులు నాల్కలుచాపి జ్వాలలుప్రసరింపజేయు చున్న
వాఁడనెను. నారాయణసింగుధైర్యముతెచ్చుకొని ఆహా! యిది
భగవానునియనుగ్రహము. కాకున్న నీనడిరేయిని, మనుష్యసం
చారములేని నీకీకారణ్యమున, బ్రహ్మాండమైన నీయగ్నిగోళమే
మి? యిదియెవనికల్పితము? తన్నునమ్మినభక్తుల కాపదరానీయ
కుండవెన్నంటి యదృశ్యరూపముగాఁదిరుగుచుండెడి భగవానుని
దయయేని దేవునిపదింబదిగా స్తుతియించుచు దానుజేతులును జి
న్నికుమారునికాళ్లును దల్లిని నడుమునుబట్టుకొనుమని వారాప్రా
కారము సాయముపట్టి నడుచు నడుమదిప్పుచు నెట్టకేలకా చి
తికడకుఁ గొనిపోయిఁ గూర్చుండబెట్టిరి.

ఆపాదవర్ధకుఁ జేరినపదునైదునిమిషంబులకు శరీరమున కాచితి వేడిమి తగిలి చలి బాధతగ్గి యథాప్రకారముగా జనార్దనసింగు కూర్చుండెను. కాని యాతని దౌడలు చలిచే నొక్కకొని విడిపోవనందున నాతఁ డాచితినుండి మండుచున్న నొక కొఱవిని జేతఁ గొని చెక్కులు కాచుకొనుటకై యత్నింపనంతలో నాతనిసుకుమారరూప మొక భయంకరాకారముగా మారి రక్కసియై బెబ్బులివలె బొబ్బరించుచు, పిశాచమువలె నటుచుచు, భూతమువలె వికృతముగా నృత్యము చేయుచు, జనకుఁ డనుజ్ఞానములేక జనని యనుభక్తి లేక ననుజుఁడను ప్రేమ లేక హుంకరించుచు వారలను మ్రింగుటకు సమీపఁబొచ్చెను. తలిదండ్రులు తమ్ముఁ డొకసెస విచారము మరియొకప్రక్క నక్కజమొందుచు నివ్వెరపడి యాభీకరాకృతిని విలోకించుచుండిరి. ఆరక్కసిరూపధారుఁ డగుజనార్ధనుఁ డొక్కుమ్మడిగా నాకసంబునకు పక్షివలె నెగసి నభోమార్గమంటి వెడలి పోయెను. ఆపోవువానిని తమదృష్టినుండి తప్పిపోవువఱకు గంటిపై రెప్పవేయక తదేకదృష్టితోఁ దక్కినమువ్వురు చూచుచుండిరి. కొన్నినిమిషములకాతఁడు వీరలదృక్పథములనుండి తప్పిపోయెను. పాపము వృద్ధులగు నాదంపతులు తక్కినకుమారుని కౌఁగిలించుకొని యనేకతెఱంగుల విలపింపఁ దొడంగిరి. ఆహా! విధివిధాన మద్భుతముకదా? క్షామబాధ భరింపఁజాలక మరియొకతావున దలఁదాచుకొని కాలము గడుప యత్నింప దలంపున బయలువెడలిన ముదసలి యాల్మగల కెట్టివిపరీతము ఘటి

ల్లినది? యిది యొక యద్భుతవిచారము. ఆకుమారుఁడు చని
పోయినవాఁడుకాఁడు బ్రతికియున్నవాఁడుకాఁడు. నిశ్చయముగ
చనిపోయిన నింతవిచారములేదు. లోకములోఁ బాటేయని
వారును దుఃఖమును దిగమ్రింగి యూరకుందురు. కాని బ్రతికి
యుండియు తమ్మునతిక్రమించి పక్షివలె నెగిరిపోవుటచే వారి
విచారము మహాసాగరమై కన్నీటిపోఁగుచివేసెను. అంత
గొంతసేపటికి చీకటితోసమానముగు దుఃఖమును తొలఁగించు
టకు వెలుఁగుతోఁదుల్యమైన సంతసము గూర్చుటకు భానుఁడు
దయాద్రినలంకరించెను. ఆబాలభానుని కిరణప్రసారము వార
లపైఁబ్రసరింపగా నదివఱకుండిన మందుడిఁదువడి యొకవిధ
మగు వేదాంతజ్ఞానము వారలనావరించెను. అందుపై బుద్ధిశాలి
యగు రామసింగు తనజననీజనకులతో నిట్లనెను ,తలిదండ్రు
లారా! మనకెందులకీవిచారము? కుమారుఁడెవ్వఁడు? తండ్రియె
వ్వఁడు? తల్లియెవతె? యొకరికొకరికి సంబంధమేమిటి? నాటక
రంగమున తమతమవేషములనుధరించి కథావలోకమొనరించు
టకై యొకచోఁగుమిగూడి వారివారి నటనాకౌశల్యము జూపి
పనిముగియగానే రంగస్థలము నుండి నిష్క్రమించునటుల యీ
జగత్తనే నాటకరంగమున మనమందరము నాటకసంఘమను కు
టుంబముగాఁగలసి మనమెంతకాలము జరుపవలయునో నంతవ
ఱకుఁజర్యలంజరుపి గృహమనేరంగస్థలముననుండి నిష్క్రమించు
చుంటిమి. నటకునకావేషము ముగియగానే వేరొకవేషముదా
ల్చి మరియొకకథను వినుపించుతెఱంగునమనముమరియొక జన్మ

మెత్తి యింకొక కథవినుపింతుము. ఇందులకై విచారమేల? ఇది లోకవృత్తము. కాకవిచారించినను లాభమేమి?ఇంతకునాతఁడు గతించినవాఁడుకాఁడు. ఇప్పుడెట్టులాకస్మికముగా మనలనువిడి చియెగిరిపోయెనో యట్లె మరలతిరుగ మనలనాతఁడు కలుసు కొనవచ్చును. అని తలిదండ్రులనోదార్చెను. వారును చేయు నదిలేక నాచితికిపదిగజములలోఁ బ్రవహించుచున్న చిన్నసేల యేటిలోస్నానముచేసి తిరుగపరిశుభ్రవస్త్రములను ధరించి బికనీరుసంస్థానదిశగా మరలప్రయాణమును సాగించిరి.

జరాభరదుఃఖమొకవంక. పుత్రశోకాభరమికొకవంక క్షుత్పిపాసావ్యథ మరియొకవంక, ప్రయాణబడలికయనేబాధ వేరొకవంకనావహించి యీవృద్ధదంపతులను శవాకృతులుగ నొనరించెను. రామసింగు కౌమారదశయం దున్నవాఁడు కా వున నంతగానొగచెడి యుండలేదు, ఇట్లామువ్వురు నిర్వీర్యులై రొుకరోజులో ముగించవలసినప్రయాణము రోజున్నరలో ముగించిరి. అనగా బికనీరుపురముచేరిరని యర్థము. నారాయ ణసింగు రాజపుత్రుఁడగుటచేతనుఁ గొప్పవంశమునకు జెందిన వాఁడగుటచేతను, పౌరుషశాలియగుటచేతను, జేయజాచి నెవ రినినర్థించి యెఱుంగడు. ఆపట్టణరాజవీధినుండి పోవుచునాపుర గోపురసౌందర్యములను, వీధులవిశాలతయు స్త్రీల ముస్తీబు, రస్తాలనమధ్యగల జిత్రవిచిత్రములగు జలయంత్రముల సోయ గము. విద్యుత్తుదీపస్తంభముల శృంగారము విలోకించుచు మె ల్లమెల్లగా బోవుచుండిరి. హాయిగాభుజించి తొుకరత్నకంబళ

ము పై గూరుచుండి చక్కనిపండుతమలపాకులకు సున్నమురా
సుకొనుచు బోకలునములుచు విడియమునువేసుకొనుచు నిర్మ
లముగ నిర్విచారముగ వీధినిబోమెడి వింతవింతసంగతులువిలో
కించుచున్న నొకవణిజుఁడు దాసగుప్తుఁడను సార్థకనామధేయ
ముగలవాఁడు వీరలవిలోకించి చేరఁబిలిచి ముసలివానితో నిట్ల
నియె. ఆర్యపుత్రా! ఉత్తమక్షత్రియసంజాతా! మిమ్ముఁనుగాంచ
మీరొక గొప్పరాజవంగడమునకు జెందినట్లు పొడగట్టుచున్నది.
మీయవస్థనెంచగా దుఃఖభారమునుమోచుకొనుచు నరుదెం
చుచున్న తెరంగున గన్పట్టుచున్నయది. ఇప్పుడుమీయాకార
మునెంచ దూరప్రయాణముచే బడలుటయేగాక సరియైన నా
హారపానీయములు లేక డస్సినటులున్నవారు. సరిగానిప్పటికిరెం
డుజాములు ప్రొద్దెక్కినది. కాఁబట్టి మీరలువిశాలమగు నా
యింటవంటచేసుకొని హాయిగనింతప్రసాదముభుజించి విశ్రమిం
చుఁడు. మీకుకావలసిన వంటసామగ్రినంతయు జేకూర్పనాభ
టుల నియమించెదనని వారినివేడుకొనెను. వారును దాదాపుగా
పట్టణముమూడువంతులభాగము నతిక్రమించివచ్చినవారు. కా
ని యింతటిచల్లనిమాట వారలతోఁబలికినవారులేరు సరికదా?
ఏపూరనియునుగూడా ప్రస్తాపించియుండనందున జనార్ధనుఁడు
వల్లెయని యంగీకారభావము సూచించెను.

అవ్యాజకరుణారతుండగు నావణిజుఁడు దగ్గరనున్న నౌక
రునకు వారినిఁజూపి లోనికిఁగొనిపోయి కావలసినసామాగ్రినొ
సంగి యుచితరీతివంటకువీలగుగృహమును విడిదియిచ్చి యాకా

పించెను. వెంటనేయాబంటు వారిని వెంటబెట్టుకొని లోనికిఁగొని పోయి యజమానుని యానతిచొప్పున నన్నియునసుకూర్చి యిచ్చెను. వారువంటచేసుకొని భుజించి బడలికతీరుటకై కొంతసేపు పక్కవాల్చిరి. సాయంతనము నాలుగుగంటలకా వర్తకుడు వారిని క్షేమసమాచార మరయుటకై వారుండుతావున కేతెంచెను. జనార్థనసింగు తనయందుచూపిన గౌరవమునకా వైశ్యశిఖామణిని కొంతసేపుస్తుతియించి పిమ్మట తామింటనుండిబయలుదేరి యీకోమటియింట చేరువరకు తానుబొందినయిక్కట్టులనుదెల్పుచు దనపెద్దకుమారుఁడు రాక్షసరూపధారియై నభోమార్గమంటిపోవుటదెల్పి పట్టరానిదుఃఖమున గోలుగోలుమని భార్యాసమేతుండై వాపోయెను. జాలిగుండెగల వైశ్యుడు రాచకుమారునిశోకముగుంది డెందంబున నయ్యాదిడెందుపటచి వారితో నిట్లనియె. రాజా! ఏల? యీలీలబేలవై విచారించెదవు? నీకునునీపెద్దకుమారునకు ఋణముతీరినది. పూర్వజన్మఋణసంచితముచేతనే దారాపుత్రుల సంబంధముకలుగును ఆఋణముచెల్లగనే యెవరిదారినివారుపోవుదురు. ఇదినైజము.

కం ఋణబంధముచే బశువులు
తనయులు, దారయుగృహములు। తారొక్కనఃభువి, నా
ఋణమపసరిల్లగనవియె
చనుగా నమదారిఁగొని వి। చారమదేలా?

(సుందర సునీతి)

కావున మీరలాతనికై విచారింపకుఁడు. ఆతనుగతించి నవానిలో లెక్కగావేసికొనుఁడు. ఒకవేళనాతఁడా రక్కసిగా పముత్యజించి తిరుగనరాకృతితో మీవద్దకరుదెంచిన మరల మీగర్భమునాయర్భకుఁడు జనించినవాఁడేయగు. అయినదయి పోయినది. మించినదానికిచింతించుట మీబోటిబుద్ధిశాలుర కు చితంబుగాదు. చావుపుట్టుకలుజీవునకు ప్రకృతిధర్మములు. ఇటులనే మేలుకీళ్లు, లాభనష్టములు, సుఖదుఃఖములు మున్న గునవి యొకదానికొకటి జతగాయుండును. చావనునది దేహ మునకుఁగలదుగాని యాత్మకులేదు. జీర్ణగృహమును విడిచి మంచిగృహమందు మనుజుఁడు ప్రవేశించినగతిగా జీర్ణదేహ మునువిసర్జించి మంచిదేహములో నాత్మ చేరును. తనయుఁడె వ్వఁడు? తండ్రియెవ్వఁడు? మనమొదటికినందనులమై యానంద పడుచితిమో! యొదటుమనకై కుందుచుండిరో? మనమెందరికై కుందవలయునో? భూమిపై మనుష్యజన్మయే యొకచింత. తరు వాత పెద్దవాఁడగుటయొకచింత. తరువాత ఆలను గుదికట్రనుఁ దగిలించుకొను టొకచింత. ఆపైనబిడ్డలను జంఝాటమున దగుల్కొని సంసారాంబుధిలోఁబడి మునుఁగుచు దేలుచునీదా డుబాధ మితిలేనిచింత. ఈసంసారవ్యామోహమునజిక్కి త త్పోషణార్థము చేయుదురంతములవలన గలుగు దుష్కృతఫలి తమెన్నిజన్మలకైనా దీర్చలేనిబ్రహ్మాండమైన చింత. రాజా! చింతించిచూడగా జన్మయంతయు చింతలదొంతరగా గనుపించు చున్నయది. ఇంకనావంతను నీచెంతనుండిదూరముగాబారదోలి యుదరపోషణార్థమై కర్తవ్యమూహింపు మనివచించు నై

శ్యపుంగవునకు నృపపుంగవుఁ డిట్లనియె. మేమీ పురమునకు క్రొత్తవారము మాకీపురముక్రొత్తది. మేమెవరిని యాశ్రయించవలెనో తెలియదు. మాయవసర మెవరికివలయునో తెలియదు. అవ్యాజకరుణారసము మాపై బ్రవహింపఁజేసి మమ్మాదరించినభంగి మాకేచ్చటనైనా మంచియునికిజూపించి ప్రవేశపెట్టించగలందులకుఁ గోరుచున్నాను. జన్మమెత్తినదాది దొరులచెంగట చేయిజాచియెఱుంగను. సుమారు రెండువందలయెకరములభూమికి వసతిదారుఁడను. ఆభూమిసేద్యమునకుదగిన మంచియెడ్లు. దున్నపోతులు, నాగళ్ళు పాలికాపులు వారిపై నలుగురుద్ధారులు. సాలునకు నూరుగరిశలధాన్యము పండించువాఁడను. నాపొలము అజమాయిషీ నిమిత్తము వెడలినచో గుఱ్ఱముపైదిరుగుటయెకాని కాలినడకయెఱుంగను. పాడి పంట సమృద్ధిగనుండెడిది. అట్టిది క్షామదేవతప్రవేశించి నాకనులయెదుటనే ఒక్కదినములో నెద్దులనన్నిఁటిని పాలికాపులను బొట్టపెట్టుకొనుటచే సహింపఁజాలక నెక్కడిసొత్తునక్కడవిడిచి నల్వురము కట్టుబట్టలతోనిలువెడలి వచ్చినారమని విచారింపఁదొడఁగెను. వణిజుఁడు. ఆర్యా! విచారించవలదు మీముఖవర్చస్సునుబట్టియే మీరొకయున్నతవంశీయులని బుద్ధిశాలియగు మాయేలిక ప్రతాపసింగుమహారాజు గ్రహించగలఁడు. ఆతఁడు బహునీతిశాలి. ప్రజలను తనశరీరమువలె చూచుకొనువాఁడు తఱచురైతుల కిష్టసుఖములుయోచించి తగినసదుపాయములు చేయువాఁడు. భరించలేనిపన్నువేసి యాస్తినిజప్తుచేయించి తన

ధనాగారము నింపించుకొనువాఁడుకాఁడు. ఆతనికి స్వంతసేవ్య
ము లేదు. స్వంతసేవ్యముగలరాజు, వర్తకమే ముఖ్యముగా బరి
గణించి ప్రజలనుపాలించురాజు వీరలిరువురు ధనాకర్షణకే
యత్నింతురుకాని ప్రజాసౌఖ్యముకోరరు. వారల కలిమిలేము
లెంచక పీల్చి పిప్పిచేయుదురు. ఆకారణమున రాజునకు ప్రజ
లకుమధ్యగల యనురాగముపోయి ద్వేషముసంభవించును. అం
దువలన కొన్ని రాజ్యములు పేరుకీర్తులులేక నశించును. స్వం
తవ్యవసాయముగలరాజు తనభూములకే ముందుగానీరెక్కించు
కొనుతలంపున రైతులకునీరుపోనీయక కట్టవేయును. దానిపై
రైతులకు రాజునకు పోరాటముకల్గును. అందు తాఁడుబలవం
తుఁడుగాన రైతులనుతననౌకర్లచే గొట్టించియో తిట్టించియో,
గెంటించియో మఱేగతినో యవమానపఱచును. దానిపై ప్రజ
లక్షోభజనించి యందరేకమై తమయేలికను యమపాలికనుపు
దురు. ఇఁకవాణిజ్యశక్తిగల ప్రభువుకథ వినుఁడు.

బలరామసింగు కథ.

రాజా! ఈబికనీరుసంస్థానమునకే మూఁడుతరములక్రిత
ము బలరామసింగను రాజశ్రేష్ఠుఁడు పరిపాలించుచుండెడివాఁ
డు. ఆతనికిద్రవ్యాకర్షణమం దత్యాశకలవాఁడు. పెద్దమొత్త
ముగ ద్రవ్యసంపాదనకు మూలము వాణిజ్యము. పోవుటకు
నదియేకారణము. అనియెంచి తనధనముపోకుండగను కొద్దిపెట్టు
బడిమీఁద విస్తారముగా ధనమార్జింపనెంచి తనదేశములోనిట్లు
ప్రకటించెను. ఈసంస్థానములోబండిన ధాన్యము రాగులు

చోళ్ళు మున్నగు వేగిన్నుసైనను సంస్థానసరిహద్దుదాటి యమ్మ్ర
కమునకుబోయిన ప్రతిపదార్థముమీద నూటకియాంబదిరూపా
యలు ఎగుమతిపన్ను. పై సంస్థానమునుండి తమసంస్థానమునకు
నేదినుసువచ్చినను నూటికియాంబదిరూపాలు దిగుమతిపన్ను.
ఈప్రకారమునిర్ణయించి తనరాజ్యసరిహద్దులకు రస్తాలలో
సుంకమువసూలుచేయుటకు గేట్లనేర్పాటుచేయించెను. దానిపై
నాదేశములోపండినపంటని వేరయెగుమతిలేక ధరనాసిగిల్లి పండి
నయావత్తునరుకు నిల్వైయుంచెడిది. ఆసమయమందిరాజు పది
రూపాయలుకిమ్మతుగలవస్తువు అనగా ధాన్యము రాగులు గో
ధుమలాది బస్తా నొక్కొకరూపాయలుచొప్పున యావత్తునరుకు
కొని విదేశములకంపి లాభముపొందుచుండెడివాఁడు. విదేశవ
స్తువులు తనదేశమునకు దెప్పించి భరింపరానిసుంకము కూడచేర్చి
ప్రజలకువిక్రయించి దానివలన లాభమును బొందెడివాఁడు.
రెండువిధముల ప్రజలకుబాధగలిగియుండెది. కొద్దిసంవత్సరము
లకు నారాజ్యమందలి జనులతిదరిద్రులై భార్యమెడలందుగల
పుస్తెలుసహాతెంచి రాజునకర్పించెడుగతి వచ్చినది. ప్రతిసంవ
త్సరము భూమిగుత్తకూడ పోటీలుపెట్టించి హెచ్చుచేయుచుం
డెడివాఁడు అనవసరమైన ఆక్టులు రూల్సు ప్యాసుచేసి యేదో
విధముగ ధనమును ప్రజలనుండి లాగుకొనుటకు యోచించు
చుండెడివాఁడు ఆహా! ద్రవ్యాకర్షణగలరాజు ప్రజలసుఖ

మెంచుగా? ప్రజలసుఖమెంచిన ద్రవ్యమెట్లువచ్చును? దానిపై ప్రజలకు ప్రభువుపైన నీర్ష హెచ్చినది. దానిపై వారలు మన మైనాయీరాజ్యమునందుండవలె లేదా యీప్రభువైనారాజ్య భ్రష్టుఁడుకావలె ననియెంచి రాజాజ్ఞలనుమన్నింపక తిరుగుబాటుకావించిరి. అందుపై రాజు వారలనుకాల్పించుట, కారాగారములయం దుంచుట, తనదేశమునుండి వెడలద్రోయుట మున్నగు కార్యములొనర్చుటకు ప్రారంభించెను. దానిపైఁ బ్రజలుమరింతచెలరేఁగి రాజునకుఁ బ్రతీకారమొనర్చుటకు సమయమునిరీక్షించుచుండిరి. ఈసంగతి యీంబికసీగుసంస్థానమునకుఁ జుట్టునున్న నితరసంస్థానపుప్రభువు లెఱింగిరి. అందులో మిగుల బలాఢ్యుఁడును న్యాయశాలియగు సింహబలసింగు అనగా ప్రస్తుతప్రభువగు మాప్రతాపసింగు ముత్తాత జాడ్పురజమీందారు దండెత్తివచ్చెను. ప్రజలుతటస్థులై యుండిరి. రాజుతండ్రివంటివాఁడు. ప్రజలుబిడ్డలువంటివారు. రాజుకు బ్రజలకు మధ్య వైరము తండ్రికిఁగుమాళ్ళకుమధ్య వైరమువంటిది. అనగా నదికుటుంబవైరమనియే యెంచనగును. ఎప్పుడైతేనొక్కకుటుంబములో గలహమువచ్చునో యిరుగుపొరుకుటుంబములవారు తండ్రిపక్షమునో కుమాళ్ళపక్షమునో చేరి రెండవవానిని నొంచకమానరు. ఇదినైజము. ఏమంటిరా? ఆలాగుచేరుట వారల స్వలాభముకొఱకొకటి రెండవది తమకంటెహెచ్చుగా నైశ్వర్యమనుభవించువారల నడుగంటద్రొక్కుట. ఈకారణములచే బిలువనక్కఱలేకయే కలుగఁజేసికొందురు. ఆయుదా

హారణముగా సింహబలసింగు ప్రజలపక్షముచేరి బలరామసిం గునునులువుగా బట్టుకొనెను. తలుపు తెఱచియున్న నింటిలోఁ బ్రవేశించుట యెంతసులువో తటస్థుఁడైయున్న బ్రజలమధ్య రాజునుబట్టుట యంతసులువుకదా? కాని ప్రజలకోరికపై బలరామసింగును నొకయంతఃపురమునసుంచి రాజమర్యాదలకు లోటు రాకుండఁగ గౌరవముకాపాడుచు నాతఁడుజీవించినంతకాలము జాగ్రతగా గాపాడెను. ప్రజలు మొదటనే సింహబలసింగుతోఁ దమకక్రమముగావేశిన వృత్తిపన్ను, ఎగుమతిదిగుమతులపన్ను తీసివేయుట, యిప్పుడేశాశ్వతపన్ను యెన్నఁటికిని హెచ్చించని పద్దతిని తమభూములకువిధించుట యీషరతులకంగీకరించిన బ్రభువుగానంగీకరింతుము లేనిచో మిమ్ములనుద్రోసివేసి ప్రజాప్రభుత్వముగా మార్చుకొందుమనిరి. అందులకు ప్రజలకోర్కెనుచెల్లించుపద్ధతిని సింహాసనమధిష్ఠించెను. నాటనుండి నేటివరకు ప్రజారంజకముగా తరతరములనుండి పాలనము జరుగుచున్నది. కావున వాణిజ్యశక్తిగల ప్రభువులచేతిలోని రాజ్యము సుఖతమముగా నుండదు. వారలకుధనమే ప్రధానము. ధనార్జనయందాశగిలరాజు ప్రజలనుపీడించును. దాన వారికి సౌఖ్యముండదు.

ఇదినాల్గవతరము మాప్రతాపసింగుతో, నాతఁడుమమ్ములను గన్నబిడ్డలతెఱఁగున గౌరవించును. నేను వారలకుఁ గావలసిన రత్నములు నగలు సరియైనవిలువకొసంగుచుందును. వారితాతముత్తాతలనుండి మాతాతముత్తాలనుండి యొకేనమ్మ

కముగా కాతాజరుగుచున్నయది. నేనురేపుప్రొద్దుట యెనిమి దిగంటలకు వారియాస్థానమునకు సుమారు వేయిరూప్యములు విలువగల రతనాలనత్తునొకదాని గొనిపోవుచుంటిని. మీరునా తో మీకుమారుఁడగు రామసింగును బంపించుఁడు భగవాను నిదయయుండిన రాజానుగ్రహము కలుగఁబోంత యున్నతదశకు వచ్చుబోంతయని వైశ్యుఁడువచింప జనార్దనుఁ డంగీక రించెను.

మరునాడు రత్నవర్తకుఁడైన దానగుప్తుఁడు రామసిం గునువెంటఁగొని విలువగల రత్నయుతమగు నగలతోఁ గోటకు వెడలెను. ఈతనికి రాజాంతఃపురమునకుబోవుట కడ్డేమియు లేదు. బహిరీహితుముకలదు. అందుచేసీతనిని నీతనితోనున్న రామసింగునుకూడ దౌవారికులు పోవలదని నివారించియుండ లేదు. ఆతఁడు రాజకుమారునితోఁ దానంతిపురిలో మామూ లుగా బ్రతిదినముకూర్చుండెడిహాలులో రత్నకంబళముపై గూర్చుండెను. ఈనరపాలునకు విద్యుల్లతయను కుమార్తెగా లదు. ఈయమపదారునత్సరములు కలది. పేరునకుదగినట్లు శరీ రకాంతికలది. సంగీతమున అపరసరస్వతి యనదగును. తమభా షయందు మంచిపాండిత్యముకలది. మిగులపొడగరి. సన్ననిస లాకుగతిగా నుండును. ఈయమజనని మీరాబాయి నలుబదివ త్సరములు ప్రాయముకలది. పండుతమలపాకులవంటి శరీరము, కాటుకకన్నులు, నుగ్గునుగ్గుల కురులుకలిగి పొట్టియైయొకమాదిరి స్థూలశరీరముగలది. అధ్యాత్మతత్వజ్ఞానము కలది. నిరంతరము

విష్ణుపదసేవారత. వీరలిరువురు షాహుకారువచ్చి కూర్చుండ గనే యాతనిచెంతకరుదెంచి వారునుగూర్చుండి యాతనివద్ద గల క్రొత్తక్రొత్తనగలనుజూచుట వాడుక. వాడుకప్రకారమి ద్దరు సాహుకారును సమీపించిరి. ఆతఁడు వారలరాకగాంచి తనవద్దనున్న రత్నాలనత్తునుదీసి యొసంగెను. నత్తునందుకొను టలో విద్యుల్లత రామసింగునుజూచెను. ఆక్రొత్తపూరుషుని యీబిత్తరివిలోకించినంతనే చిత్తముతత్తరింప నత్తునుచేతనుండి జాఱవిడిచి, చేష్టలుదక్కి చెక్కులుచెమర్పయొక్కుమ్మడి తె ప్పవాల్పక నక్కుమారునివంకదృష్టినిల్పి యట్టెనిలువఁబడెను. క్రిందబడిననత్తునుమీరాబాయియందుకొని లతా! యేమియీక లత? కేలనున్నముక్కర నేలవిడిచితివియని కూఁతువంకవిలో కింపనామె తనమాటవినక తదేకదృష్టితోఁచూచు భూపకుమా రుని యీమెకూడ గాంచెను. కాని నయఃసుమీఱినది వయో సుఖముచాలభాగ మనుభవించినది. తత్వజ్ఞానమెఱింగినది యగుటచే వెంటనే తనదృక్కుకుమారునిదెసనుండి మరల్చుకొ నెను. ఇంతలో భూకాంతుఁడు షాహుకారుచెంతకరుదెంచి మించుతీఁగపగిది ప్రకాశించుచున్న రామసింగునుతిలకించి యా తని సౌందర్యాతిశయమునకును, శౌర్యాతిశయముతోఁ గూడిన ముఖవికాశమునకును విశాలవక్షమునకును, నాజానుబాహులకు నక్కజపడి యావర్తకునితో నిట్లనియె. ఓయీ! యీతఁడె వఁడు? నీతోరాగతంబేమి? నీకీతఁడెట్టిపరిచయుఁడు? అని ప్ర శ్నించెను. సమయమువచ్చునా? యీరాకుమారుని చరితమా

రాజునకు మనసుకఱగులాగున నెఱింగింప తలంపుగలశెట్టి మొ ట్టమొదటనుండి తావిన్నకథావిధానమంతయు పూసగ్రుచ్చిన తెఱంగున విన్నవించెను. అంతభూకాంతుని యంతరంగముచిం తల దొంతరలతో నిండిపోయెను.

దయార్ద్రహృదయుఁడగు పాథుశాఁడాకథవిని సింగుతో నిట్లనియె. నీకిప్పట్టుననుండియె యింటివెచ్చము; అంతఃపురక్షే మము, చిల్లరనౌకర్లపై యాజమాన్యమిచ్చినాఁడను. అతిజా గ్రతగా నడచుకొమ్ము. నెలకుముప్పదిరూయిలు వేతనము. శే బవళ్ళిచ్చటనే యుండవలెను. మజ్జనభోజనాదికృత్యములు మా హవేళియందే నేర్పాటుచేయించెదను. నీయోగ్యతనుబట్టి నిన్నభివృద్ధికిదెచ్చుభారము మాయది. అనివచించి యాపుడ మిత్తేఁడు వెడలిపోయెను. ఆశనివెన్నంటికి మీరావిద్యుల్లతలు కూడా నిష్క్రమించిరి. రామసింగునకా భూపసింగునివచనము లంతరంగమున సంతోషతరంగమునలె నుప్పొంగఁజొచ్చెను.

పిమ్మట వతేకనుఁడు సింగును వెంటఁగొని యింటికేగి భూకాంతునివచనంబులు మానవతినారాయణసింగుల కెఱింగిం చెను. నారాయణసింగు కుమారునిసేవకావృత్తికిఁ గొంతతఁడ వు చింతాక్రాంతుఁడై, జీవనాధారమునకు వేఱుమార్గములే నందున నోడఁబడి కానిమ్ము దైవమీదారిని చూపినవాఁడు. మాదినములుబాగుండిక రాజానుగ్రహముకుదిరి పెచ్చుదశకు రావచ్చునుకదాయని మనసుసంతృప్తిపఱచుకొని వణిజునితో

నిట్లనియె. ఈసఖుని వానినభిప్రాయమునీకొపైనునిచినానన
గా బేహారిమహాబాగని తలయూచెను.

రాజానతి శిరసావహించి రామసింగు జాగ్రతతోఁ దన నియామకపు కృత్యములు జఱుపుకొనుచు పుడమితేనికి కుడి భుజముగా నుండెను. రాణివల్ల అమితదయను రాజకూఁతు వలన నింతంతనరాని ప్రేమయునుగూడా సంపాదించెను. రాను రాను రాకుమార్తె యగువిద్యుల్లతసింగునకు ప్రేమలతగాను సింగు విద్యుల్లత కాంతరంగిక మిత్రుఁడుగాను మారిరి. ఇట్లిరువు రొకరినొకరు విడువలేనంత స్నేహితులైరి.

భూకాంతుఁ డొకనాఁడు తనపరివారముతోఁ గాంతా రమునకు వేటకై వెడలి తిరుగఁ దాముందుగా వచ్చుటలోఁ దననగరశ్మశానవాటిక మార్గముగుండాహాయముపై రయమున నరుదెంచుచుండెను. రాత్రి తొమ్మిదిగంటలైనది. ఆశ్మశాన మున నుండి యొకఆర్తధ్వని యాతేని కిట్లు వినుపించెను. మహా నీయులారా! దాహమధికముగా నున్నయది. మరణబాధ సహింపలేకయున్నాను, దయామయులగు నెవ్వరైనా దయ తో మంచినీటి నొసంగి ప్రాణము రక్షించుట కర్థించు చున్నాను. అనెడి రోదనము వినిపించెను. నరపాలుఁ డాయా ర్తారవము వచ్చుచుండినదెస విలోకింపఁగా నొక పురుషుఁడు కొఱుతవేయఁబడి విలవిలఁ దన్నుకొనుచు బాధనొందుచుం డెను. ఎకిమీఁ డామొకిరింతను నొక్కయుపలింపు పదలింప

తెప్పపాటులో నొక్కగంతున నంతఃపురప్రాంగణమునకు వచ్చి
చేరెను.

ప్రతాపసింగుఁడు గుఱ్ఱమునుండి డిగి రామసింగును
పిలిచి ఓయీ! శ్మశానభూమియం దొకఁడు కొఱతవేయఁబడి
దాహమునకుఁ దాళఁజాలక నీరములకై కేకలు వేయుచున్న
వాఁడు నీవు తక్షణమే జలంబులం గొనిపోయి యాయపరాధి
కొసంగి కాపాడి వెంటనే నాకాసంగతి తెల్పుమని యాజ్ఞ
యిచ్చెను.

రామసింగు మహాప్రసాదమని రాజాజ్ఞను శిరసావహిం
చి యొక్కకలశంబుతో జలంబులం గొని యామొలికి మెట్ట
చేరి కొఱ్ఱుపైనున్నవానివైపున కేగుచుండెను. ఆనేరస్థునకు
సమీపముగా నొకబేల తల విటియఁబోసుకొని కూర్చొని
గోలపెట్టుచుండెను. ఆమె మిగుల యొయ్యారికత్తె, మంచినడి
వయస్సునందు కలదు. ఎక్కడనుండవలసిన యంగపుష్టి
యక్కడకలదై యుండుటవల్ల నాపల్లవపాణి యంగసౌష్ఠవ
మతిమనోహరముగా నుండెను. మిగుల మెత్తయినది. ఆయం
గనను నీసింగు మొదట దయ్యముగా భావించి చయ్యనమొల
నున్నకైజారును పైకిఁదీసి దక్షిణకరమున గుప్తముగా
బట్టి సమీపించి నీవెవతెవని ఝంకారముగాఁ బ్రశ్నించెను.
ఆమె నాయనా! ఆగసికపై బాధనొందుచున్నవాఁడు నాప్రా
ణనాథుఁడు, మిగుల దాహపీడితుఁడై యున్నవాఁడు. నాయర్థ
శరీరుఁడగు నాతని విడువఁజాలక మగనితోఁబాటు మగువ

కడదేలోకమునుగతిగా నీతని కాచుకొనియుంటిని. ఆతఁడు గతాసుఁడు కాగానే వానితో సహగమన మాచరించుటకు సంసిద్ధురాలనై యుంటిని. ప్రస్తుతము దాహశాంతి గావింప మీచేతనున్న జలంబుల నొసంగుఁడని ప్రార్థించెను. రాకుమారుఁ డాపురుషుని చెంతకేతెంచి నీరు నొసంగ యత్నించెను గాని యాతఁడు మిగుల యెత్తుగు కొఱుపై నుండుటచే సాధ్యపడక నుపాయ మరయుచుండెను. అది యీయువిద గ్రహించి నాయినా! నీభుజాంతరమున నన్ను నిలిపితివా యీ వారియాతనికిచ్చి ప్రాణరక్షణ చేసెదనని వచింప సింగు వల్లె యని యామె కోరికప్రకార మట్లు నిలుపుకొనెను. ఆమె యీజలపాత్ర గొని యానేరస్థుని వదనముచెంత బెట్టునట్లభి నయించెను. కొంతసేపటి కానేరగాని రోదనము తగ్గినదికాని సింగు భుజములపై నొడలిపైన రక్తము మాంసము ప్రవాహముగాబడుచుండుటకు సహింపక నత్తెత్తి పైకిచూచెను. ఆతనికినాతి భూతమువలె గనబడుటయెగాక యపరాధిశరీరమందలినెత్తురుకండలనూడఁబెఱికి తినివేయుచున్నట్లు గోచరించెను. ధైర్యశాలియగు సింగు కంగారుజెంది ఓసీ! రాకాసి! యీచీకాకుపనియేమిటియని కేకవేయుచు నాకామినిమణికాలిని కరము నబట్టి క్రిందకువిసరువేయునంతలో నాయింతి యంతరిక్షమార్గమున కెగసిపోయెను. ఆమందయానపాదమందలి బంగరునందియ యీభూనందనునికరమందు చిక్కువడెను. భూపకుమారుఁ డీకధను భూపునకెఱింగించుటకై యింటికేగెను.

సింగు నృపాలుపింహానకడకరగి జరిగినవృత్తాంతమంత యునవిస్తరముగావిన్నవించియూయుందియ నొసంగెను. భూజాని దానినిగైకొని తనజాయయగు మీరాబాయను, తనతనూజయగు విద్యుల్లతను జూపి వారలకొసంగెను. వారలాబంగరుటందియను జతయుండెను జేయింపదలంపుతో నానగరమునందలి యగసాలి వారినిబిలిపించి చూపింపగా వారలెగాదిగా చూచిరేకాని యొకరును చేయుటకు సాహసింపరైరి. ఆయందె కాంచననిర్మితమై నడమునప్పుడు ధ్వనించుటకుగాను లోనగుల్లగానేర్పఱచి యందు నవ్విరయోరత్నములు నింపఁబడియుండెను. దానికతుకెచ్చటను కనుపించుటలేదు. దానివంపుయొక్కవాడువు, కుదింపు పలకలయునుగు కాంచి రాణితో అమ్మా! యిదిదేవతాంగనలు ధరించునది. మనుజులమగుమావల్ల నెట్లగునని వెడలిపోయిరి.

ఆయందెనువిద్యుల్లత యానందముగా గాంచుచు రేఁబవలు దానినివిడువక కాపాడుచుకొనుచుండెను. ఇట్లు నెలదినములు గడచినపిమ్మట నాపుడమిఱేనిపట్టి యొకనాడాసింగును నొంటరిగాగలసుకొని ఆర్యపుత్రా! దీనిజతయందెను గొనివచ్చిన నీకునర్ధాంగినగుటయెగాక నీరాజలక్ష్మికిగూడఁ యర్థాంగిగాచేయించెదనని హెచ్చరించెను. అందులకా నృపనందనుఁడానందపరవశుఁడై మీజనకునియాజ్ఞయైన నీప్రోత్సాహబలముచే నొకత్రుటిలోదేగలనని కలకలనవ్వుచు పలికెను. అప్పుడాకప్పురగంధి తనయప్పకడకేగి మనోభీష్టమును వెల్లడించియెట్లో యంగీకరింపచేసెను,

ఆదినముకూడా యమావాస్య. సింగుతనయంతరంగ కోరికలుప్పొంగ భీతాంగములేకయే రుద్రభూమికి వెడలెను. మున్నందియనుగోల్పోయిన మందయాన యారాజనందనునకు గోచరించెను. ఆతడు కృతపరిచయుడు గాన నాతలిరాకుబోడి చెంతకరుదెంచి తనకార్యమును నివేదించెను. అందులకా సుందరాంగి చిఱునగవుతో మామందిరమున కేతెంచిన నీకా యందెను గూర్చుటయెగాక నానందసముద్రమున నోలలాడించెదననగా రానందనుడుముదమంది యంగీకారసూచనగా శిరఃకంపముచేసెను. వెంటనేయావాల్గంటి యాపోటిబంటుకరము గొని మింటికెగసి హిమాలాయాచలమునగల తనయింటికి కనుఱెప్పవేయునంతలో వింతగాఁజేర్చెను.

ఈతనిరాకకై నిరీక్షించుచున్నదో యనునటుల రాక్షసాంగనకూఁతురు విలాసవతియనుపేరుగల జవ్వని విలాసముగా బైటసవరించుకొనుచు, రాజహంసకరణి యొయ్యారముగానడచుచు నేత్రిగంటితో నారాజకంఠీరవుని గాంచుచు నానందము వెలిబుచ్చుతెఱంగు చిఱునగవుమోమున తుఱంగలింప బంగరు కలశంబునజలంబులంగొని యాతనిపాదకమలంబులంగడిగి తనపయ్యెదచెఱంగున తడియొత్తెను. "కృతపరిచయురాలుగతిగానీతలిరాకుబోఁడి నాకుపచారంబొనరించుటకు గతంబేమి? నాయందనురాగముననా? లేక మోసగింపుతలంపుననా? యసురలమాయలు తెలిసికొన హరునకైనా తరమా? యూహింపనేనెంతటివాడను? దైవవిధిదాట తరముకాదుకదా?" యని లోలోననెం

చుచు సమ్మిళించుబోడి మంచితనమునకు, యెంచరానిసౌందర్య
మునకు. నించువిలుకాని బాణసంచయప్రహారణములకు వంచి
తుఁడై నిర్జీవప్రతిమయుల యాకుటిలకుంతలచూపిన పీఠముపై
నాశీనుఁడయ్యెను. తరువాత విలాసవతి చెలిమికత్తెయలతో
నాతనిం గొనివచ్చి పన్నీటస్నానముఁ జేయించి మంచివస్త్రల
కట్టించి పిండివంటలతో భోజనము పెట్టించెను. తానుకూడ యె
దురుగాఁగూర్చుండి భుజించుచుమాటిమాటికిమోమోటమువల
దని పరిహసించుచు నవ్వించుచు వానితోగులాసగా భుజిం
చెను. తర్వాత విడియమునొసంబున నానృపపుత్రుని తనసౌధా
గ్రభాగమందలియొకగదికిం గొనిపోయి పడకకుర్చీపైఁగూర్చుం
బెట్టి తానెదురుగా మరియొకకుర్చీయందాసీనయై తమలపాకు
లచిలుకలందించుచు నిట్లువచించెను. రాజా మీయూరునందలి
చోరులకీరీతిగా బరిచర్యలుసలుపుదురాయని ప్రశ్నించెను.
సింగు కాకేమి మానసచోరునకు ధీరకాంతలిట్టివింత సపర్యల
నాదరించుటకలదు. అయితే మీరలిప్పుడుమానసచోరులా?
మానగచోరులా? యని విలాసవతిపరిహసింప రాజు "నీవేయు
ద్దేశముతో నాకుపచరించుచుంటివో యాయుపచరణాను సరణ
మునకుఁ దగినచోరుఁడనే" యాసంగతి నన్నడుగనేల? నీయంత
రంగమేసాక్షి. విలాసవతి మేమెవరమో మీరెరుంగుదురా? మీ
రలసురులు, దైతేయులని యెఱుంగనా? యని యవనిపుడాడు
చుండ నాయండజయాన మానసిదిండ్లమని తలంచవేమియని
గుభాలునలేచి యొకయుప్పొడియందు గూర్చొని చుబుకముం

టి పరిపరివిధముల చుంబించి యొక్కనిట్టూర్పు విడచెను. నరవరుఁడు పరవశుండై చైతన్యముతప్పి యాకుర్చియందటు లనే కూర్చుండియుండెను. అంతట అమ్మా! సాయంతనమైనది వింతగ కైచేసి ముస్తీబుచేయుటకు నీచెలిమికత్తెయలు తత్తర పడుచున్నారురమ్మని కేకవినఁబడెను. అంతవిలాసవతి యో కాంతుఁడా మనశృంగారరంగమెంత రసాభాసురంగముగా మా రినది? నాయారముగాపై కథరాత్రియందు పర్యంకముపై జరు గబడునని లేచి వెనుకకు దిరిగిచూచుచు వెడలిపోయెను. సిం గాచెంగటనున్న హమాముతోఁటకు షికారుగా వెడలెను.

రాత్రిపూట రాకుమారునకు షడ్రసోపేతముగా భోజ నముపెట్టి తనశయనగృహమునకుబంపి తల్లికి నింటకృత్యములు తోడ్పాటునకు సౌధమునుండి క్రిందికేతెంచెను. ఈమెజాగుచే యుచున్నకొలది మనోవికారము హెచ్చుచుండెను. కొంతసేప టికామందయాన డెందమునఁగల నానందమును పొందుపడసీక డిందుపఱచి తొందరతొందరగానడచి యోసుందరాకారా! మాయందెను దొంగిలించినందులకు నిన్నుబంధీకృతునిగా జేయ మని మదంబయాజ్ఞ యిచ్చినది. దీనికేమిఁవచించెదవన రామసిం గిట్లనియె. సుందరాంగీ! బంధనసామాగ్రితో నేగుదెంచిప్రశ్నిం చిన నేనేమనందు ననివచింప నావద్దనేమున్నదని జవాబిచ్చెను. ఒప్పులాడి! చెప్పెదవినుము. నాఁగలనుబంధమున బాహులత లను లతలతోఁబంధించి, నునుబంటను కాచెప్పలచే కాటువ ఱచి, నీయహంకృతిదీఱునటుల బంధమునవో అబంధమునవో

అనుబంధముననో సంధించిన నిన్నుకాదని మందలించువారె వరు? తప్పని నిందుంచువారెవరు? మనకథచదివి యానందించని వారెవరు? ఈచందమునవచించెడి రాచందమామను నాచందన గంధికవుంగిటంగాని కేళీవిలాసముగానాడించెడి పూలచెండు గతిమారు శరకేళిలోనోల లాడించెదు. అపురా! మగువలకు పురుషులపైమనసుకలిగిన మనుష్యులు లేకున్న తనుమానెవరు. ఈతతినాతండు పదునైదుదినంబులు చేతోమోదముతో నా తెలిగంటెనికూడి కాలముపుచ్చెను.

ఒకనాడాపూబోడి నుద్యానవనమందు తనతో శృంగారముగా వేడుకతో నుండగా నిదేసమయమని సింగిటులవచించెను. చెలీ! నీకేళీవిలాసమునందునవిక్కి మాయేలిక యానతి మఱచితిని. ఇప్పుడైనను నాయందు దయయుంచి రెండవయండె నొసంగవా? అనగానే యానాతి భూపతి యొడిని వ్రాలి, ప్రియా! నన్నియెడ శోకవార్ధిని ముంచి వెడలెదవా? పురుషులెంతకఠినచిత్తులు? నీవు నాకపరిచితుండవైనను నీయందలి గలప్రేమానుబంధమున గదా పరిచితనై పరిచర్యలొనర్చుచు నీతోనే లోకమని వీకచెందిన రాకాసుధాంశను విడనాడిపోవుటకు నీడెందమేలాగున పొందుపడినది యని గోలెత్తి యేడవనారంభించెను. రాకుమారుండు కొంతవఱకు మారుత్తరమీయలేక డిల్లపడి యూరకుండి తుద కిటులనియె. చెలీ! దైవసాక్షిగా నామాట వినుము. క్షితిపతి మోప్రిలజేసిన నా ప్రతినప్రకారమాయండె, నాకేనికొసంగి, యాతని కూతు

నలన మెప్పువడసి, పదివందిచే సెబాసనిపించుకొని తిరుగ పదునైదుదినములలో నీసరసనుచేరి సరసముతో శృంగారరస సరస్సున దేలి యాడింపకున్న సరసిజనాభుని పాదమాన పూజ్యులగు మజ్జననీజనకుల పాదమాన, నీయానయని యామె చుబుకమంటి దీనావస్థ బతిమాలెను. విలాసవతి ధైర్యముఁగొని యానందముతో బంగరందియనిచ్చి దానికిఁ దోడు సహస్రదళములు గల హేమపద్మమునుగూడా నొసంగి దేవా! ప్రతిపూర్ణిమయమావాశ్యల కారుద్రభూమిని తాముండిన మా యంబ మిమ్ములను గొనిరాగల దిదియె సాంకేతికమని వచించెను. రామసింగు తన రాణువలన నొప్పిదమొంది రక్కసి యత్తగారి సహాయమువలన త్రుటిలో భూతటమున మునుపటి చోటున వ్రాలెను.

సింగుప్పొంగి యంతరంగముతో నంతిపురముజేరి తాఁ దెచ్చిన యందెనొసంగి బంగరుతామరపూవునుకూడా దేని చేతికిచ్చెను. ఆతఁడదిగని యద్భుతమంది తననందిసికిని సుందరికిని జూపించెను. వార లదిగొని సంతోషస్వాంతులైరి. రాకుమార్తె సింగుమీది కోరక యపాంగదృష్టిని విసరివైచి చిఱునగవున నాతని హృదిని యానందసంద్రమున నోలలాడించెను.

మరునాఁడు ధరాధిపు డాస్వర్ణకమలమును సభాస్థలికిం గొనిపోయి మంత్రిసామంతాధికారులకుఁ జూపగా వారదిగని యబ్బురమందిరి. ఆసరసీరుహమునకుఁ గలసహస్రదళములు, కాడ, యందలి దుద్దు మేల్మిబంగారము. దుద్దునందలి గింజలు

రత్నములు కలదై యతిసుందరముగా నుండెను. సభాసదు లందరానందముగా నృపనందనునితో నిట్లనిరి. ప్రభూ! ఈకమలము దేవాలయములో దేవతాసాన్నిధ్యమందుండతగి నది దీనితో విష్ణువును మంచిసీటను చిలుకరింపనగు. శివుని నభి షేకింపనగును. మీయిష్టదైవతమగు సూర్యాలయమందలి సూర్యుని కలంకరింపనగునని వచించిరి. రాజందుపై మీరు చెప్పినది నామదిని గల యూహ మొకటియే యైనది. కాని మనవద్ద కలది యొకటియేకదా? యేదేవునకు దీనినర్పించవు? యని తలంచుచుంటిననగా, దగ్గరనున్న రామసింగు దేవా! తమ యానతియైనచో నిట్టికమలములు, నేమోయగలనంత మోపును తెచ్చి సమర్పింపగలనని యుత్సుకముతో వచించెను. రాజు సింగుయొక్క ధైర్యసాహసములు, సౌందర్యాతిశయము, లౌ దార్యగుణము లెరింగియుండుటచేతను, తనకూంతురీచిన్నవాని యందు కన్నువైచియుండుటచేతను, హృదయమునందుగల యభిప్రాయమిట్లు వెల్లడించెను. రామసింగూ! నీవుపలికినప్ర కారము కమలములుతెచ్చి నామదిరంజింపఁజేసితివా! నాపుత్రి కకు నీశునిగాజేసి నారాజ్యమున కధీశునిగా నొనరింతునని ఈ సభ్యులెదుట వాగ్దత్తముచేయుచుంటినని హెచ్చరించి మరియు నిట్లుపలికె. యౌవనమున రాజ్యభారమువహించి ధనమార్జిం చినగతిగా నీవృద్ధాప్యమున భగవానునియారాధించి పుణ్యమా ర్జించవలెనని మదీయయీప్సిత మనసభ్యులెల్ల రుత్సాహము

తో గరతాళములమూలమున తమయుత్సాహమును వెల్ల డించిరి.

వారముపది దినములకమావాశ్య వచ్చెను. సింగురాజునడసెలవుకొని శ్మశానవాటికకుఁజేరగా నిదివజకేయాతనిరాకకై తత్తరపడుచున్నరాకాసి యత్తగారీతనికరమంటికొని మింటికెగసి నభోమార్గమున తనయింటికిఁగొనిపోయి తనకూఁతుచెంత విడిసెను. అతికౌతుకముతో విలాసవతి పతినిబాహువులతో బెనివేసుకొని, గడ్డముపుణికి ముద్దుకొను చిట్లనియె. ప్రాణప్రియా! నాకీపదునైదుదినములు పదునైదుమహాయుగములుగా నున్నయవి. ఆహారము నీరయిపోవుచున్నది. హృదయమందు సహింపరాని యావేదనబయలు వెడలినది. వేయేల మీరానతియొసంగిన ప్రకారమీదివసంబున మీరలు దర్శనమీయకున్న మీవన్నెలాడి త్రిదివంబునలంకరించునని . ముమ్మాటికి మీరలునమ్మవలసినదే. ఇఁకమిమ్ములను త్యజించియుండనోప, తామిట యిల్లటకముండెదరో లేదా నన్నుమీతోఁగొనిపోయెదరో? రెంటిలోనెద్దియైన గావలెను గానియింకసీ వాల్గంటి యొంటరిగానుండజాలదు. ఉండలేదు. అని భాష్పపూరితలోచనయై యాతనిపాదములందు వ్రాలెను. అటులవ్రాలిన మత్తకాశినిని తనరెండుచేతుల నువ్వెత్తుగానెత్తి, కన్నీటినియుత్తరీయముచేఁ దడియొత్తి, హృదయమునహత్తుకొని, చిత్తమురంజిలునట్లుగా వచించెను. ఇంతీ! నన్నుఁగూర్చి నీవెంతవలవంతనొందితివో నేను నీకంటెవేయింత లధికంబుగా నిన్నుగూర్చి

వలవంత నొందితిని. నిన్నటివిధిగా రేపురాబోవుచున్న పున్నమి
నాఁడు మాకన్నవారింటికిఁ గొనిపోయెదనిఁక ప్రసన్నవదనవుగమ్మని
బిగ్గగవుఁగలించి బుగ్గలుముద్దుగొనెను. దానితోఁ దేఱినముఖము
గలదై స్నానపానాదులచే నాతనితృప్తిపఱచినటులే రాత్రియం
దలపు మారాటములో గలుగకుండుటకై యధరామృతము
దనుపుచుండెను. ఇటుల పదిరెండుదినములా మనసతితో మన
నసామ్రాజ్యమున ముదముతో గాలముబుచ్చి యొకనాఁడు
మచ్చికతో నిటులనవించె. బోటీ! ఆరాజనగరమున నాపైఁగల
గాఢమగుప్రేమచే నొసఁగిన బంగరుతామరపద్మమువంటి పద్మ
ములు పలసియున్నవి. మీయింటనుండిన నిప్పింపుము లేనియె
డల వాటియొక్క తానెఱిగింపు మనియెను. అనుడికిచేడియ
గడ గడ వడంకి తడఁబడిననుడులతో బుడమిపతి కిట్లనియె.
దేవా! ప్రాణనాయకుఁడు కోరిక కోరితిరే. అవిమాచెంత
నున్న మీస్వంతమె దానికై ప్రయత్నమక్కఱయే లేదు. అవి
యీనగరమునకు మధ్యభాగమునఁగల కోనేటియందు కలవు.
అది యొకయరమైలు చతురముగలది దానియందలినీరములు.
కేవలము బంగారురంగేగాక బంగారమె. అందలిసంచరించు
మీలు, తాబేళ్ళు, ఎండ్రికాయలాదిగా గలవి, నాఁచు పాఁచి
పద్మములు, కలువలు మున్నగు దినుసులు రంగునబంగారముగా
నుండుటయెగాక కఱగించినను బంగారమె. ఆకొలనికిచుట్టు
కలకలలాడు దివ్యభవనంబులు రాజుయొక్క యంతఃపుర మా
తనిపరివారము కలదు. నాగళేమురక నాసరసును రేయింబవలు

కాపలాకాయుచుందురు. విద్యుజ్జిహ్వుఁడను పేరుగలరాక్షసరాజు దీమహాపట్టణము. అతనిపేరుచెప్పిన పిల్లలుకూడ భయమున్న నేడ్పుమానెదరు. చండశాసనుఁడు. మీరందుప్రవేశించితిరా తిరిగిప్రాణముతో రాజాలరు. దయయుంచి యీయత్నము మానవలసినదిగా సమస్కరించుచున్నానని పాదములపై వ్రాలెను. అంత తనపాదములపై లతాంతదుచ్ఛమువలె వ్రాలిన యింతిని యమాంతముగా లేవనెత్తి మోముపై ముంగురులునవరిం నిద్దంపుచెక్కులు ముద్దాడి యిట్లనియె. మందయానా! నాకుపిరి కిమందుపోసెదవేమి? యిందీవరాక్షుడువచ్చిన నేననిలో వెనుకం జవేయువాఁడనుకాను. నీమానిసిదిండ్లకా జంకువాడను. రాకా సిమూకలను చీకాకుపఱచి యాకాశమునకు పేకజువ్వలగతి నెగుఱవేయనా? విద్యుజ్జిహ్వుఁడేకాడు వేయిజిహ్వలుగల యా దిశేషువున్నైనా లెక్కచేయనిని యామించుబోఁడిని మంచము పైబరుండబెట్టి యినుపగుదినొకదానని కరంబునదాల్చి జెట్టి వలె కోనేటికి వెడలిపోయెను.

తనమాటలు సరకుచేయకనరగిన మనోహరునిపైగల నరతిచే యామెఱఁగుబోఁడి పఱపునపొరలుచు విచారసాగర మునమునింగి కంటికిమింటికి నేకధారగా నేడ్చుచుండెను.

భీషణరోషమానసుండై కాసారముచెంతకేగెను. దాని కిచుట్టు దానికలంకారమో యనినటుల కాంచనసౌధరాజము లు, ప్రతిసౌధముపై జెపజెపలాడుచు నెగురుచుండెడి తెల్లని

ముఖములో ధ్వజములు, ప్రతిద్వారముకడ చిత్రవిచిత్రములైన విద్యుత్దీపకంబములు కలవు. స్త్రీ పురుష వివక్షతలేక నందరు కలసిమెలఁగుచుండిరి. ఈకోనేటిదరిని సాయంకాలము హాయిగా గాలిననుభవించుటకుఁ గూర్చుండుటకై కట్టబడిన చలువరాతిసోపానములు కలవు. ఆచెఱువునందలి నీరములు, పుష్పములు, నాఁచు మున్నగునవన్నియు బంగారమగుటచే నాకస్మికముగా జూచువారికి పసుపుకలిపిన కొలనులాగుండెను. అలసించిన మోసమురాగలదని సింగు సోపానములగుండా కాసారమునదిగి తనబాహుద్వయముతో మోయగల హేమపద్మములను బెఱికి కట్టగాగట్టునంతలో "ఓరో మనుజాధమా! దొంగా! గజదొంగా! యని కేకలువేయుచు, రాకాసిమూక లొక్కుమ్మడిగా వచ్చెను. వచ్చినవారిని పెచ్చుపెఱిగి పేలకుండునటులు తనచేతగుదియతోఁ జచ్చునటుల జావగొట్టుచు సింగుచెలరేగి యల్పమృగములను సింగము నఱుమాడునట్లు నఱుమాడుచుండెను. వచ్చినవారు చచ్చుటయెకాని మచ్చునకొక్కడైనా మిగులుటలేదు. గరాసులరాజైన విద్యుజిహ్వుఁడువిని వెంటనే యొక్కగంతుతో నాభూకాంతుని సమీపించి, యోతుంటరీ! యీకొంటెతనపు పనులేమిటి? నాకంటఁబడి తిరుగప్రాణములతో నాతమ్మికంటఁసహోపోఁ మనుజాధముఁడగు నీవననెంత? నీవుభోజ్యమువు. నేనుభోక్తననగా నాకు నీవాహారమవు. ఇదిగో నీచట్టలుచీల్చిపొట్టయందలిప్రేగులుతీసి రొమ్ములలో నంజుకొనెద. డమని హుంకరించి సింగుపై గలబడెను.

సింగుశరీరమున కావేల్పుగొంగ జేరిశరీరము తాకుట
తోనే రక్కసాకృతి పోయి చక్కని నరాకారమును దాల్చె
ను. తోడనే యాతనికి పూర్వజన్మస్మృతి జ్ఞప్తికి వచ్చెను.
అంతట భూకాంతుని గాఢాలింగనము జేసికొని తమ్ముఁడా
యెన్నిదినములకు నిన్ను మరల గంటిని. నాడుచలికి నద్ద
మరేయి మంటఁగాచుకొని మింటికెగిసిపోయిన నీసోదరుఁ
డను జనార్ధనసింగును. జ్ఞాపకమున్నదా యని ప్రశ్నించెను.
రామసింగు వెంటనే యగ్రజసింగుపాదములపై వ్రాలి కంటినీ
టితో నాతనిపాదములను కడిగెను. అన్న లేవనెత్తి తమ్ముఁడా
గుండనేమిటి? మనతలిదండ్రులు క్షేమమా! వారెచ్చటికిచే
రిరి? యిచ్చటకు రాగతంబేమి? ఎక్కడభూలోకము? ఎక్కడర
క్కసులపురము? నీకీకమలములతోఁ బనేమిటి? యనియడిగెను.
నాకథంతయు విస్తరించిచెప్పుట కొక్కపూటపట్టును. నారాక
కై విలాసవతియను రక్కసిపట్టి కొట్టుమిట్టులాడుచుండును.
దయగలదేని దానినెలవునకు వెడలుదమని యర్థించెను. విద్యు
జిహ్వుఁడు భటులనుపిలిపించి యీహేమకమలములు గట్టగాఁగట్టి
నాభర్మసౌధరాజమునను౦చి నాతనయుండగు నగ్నిజిహ్వుని
నెచ్చటికి వెడలవలదని చెప్పుమని తాను సింగుతో వెడలెను.

విలాసవతి తనపతిరాకకై విలాపించుచు మంచిపై బొర
లుచు గోలెత్తుచుండెను. చీఱనేలనుజీరాడుచుండెను. కంచుక
ముచించబడెను. తొడవులు సడలిపోయెను. కబరి గుబురుగాజి

క్కవడెను. కాటుకగంటినీటిచే చెక్కులు నల్లబడెను. అట్టిప్రి
యురాలిచెంగటకు సింగరుదెంచి యంగనా? యిభ్భంగివిచార
సాగరమున మున్గనేల? నీప్రియుఁడిదేవచ్చినాడనగనే యామ
చ్చకంటి పెచ్చుపెరిఁగియుండిన ప్రేమచేఁ బూచ్చడీకమమఱచి
నెద్దియుసవరించుకొనకుండ మంచమునుండి ధురీణనలేచిదరహా
సితవదనయై బిరాలునకౌఁగలించుకొనియెను. ఆరంగముచూ
చువారలకొక వింతగానుండెను. అనురాగమన నదికదా? కోప
లాంగీ నేజయశీలుఁడనై తిని. మీరాజు మాయన్న. నాతఁడు
మనవాకిట సోఫాపై నాసీనుఁడై మీయమ్మతో ముచ్చటించు
చున్నవాఁడు నీకాకథావిధానమంతయు తర్వాత విశదీకరించె
దను. మనమీపూట మాయన్నయింట విందారగించవలయు
నని యామెను తొందరపెట్టెను. ఆమె యొడలందలి భూషలు
సవరించుకొని ధరించిన చీరను రైకను సరిచేసుకొని కురులుది
ద్దుకొని యాతని వెంట నరిగెను. ఆవిద్యుజ్జిహ్వుఁడు తనతల్లివ
లన రామసింగుభార్యయగు జనార్దనసింగనియును, శాపవి
మోచనమై తిరుగమానిసిరూపముదాల్చెనని చెప్పికూఁతునాతనికిం
జూపి నమస్కరింపఁజేసెను. మరదలనుదీవించి యత్తగారిసహి
తముగతమ్ముని మరదలిని వెంటబెట్టుకొని యశ్వశకటమున తన
సౌధరాజమునకుఁ గొనిపోయెను.

వారచ్చట మూఁడుదినములు విందారగించుచు నానం
దముగాఁ గాలముపుచ్చిరి. అగ్నిజిహ్వునకు బట్టాభిషేకము

జేసి భార్యయగు రూపవతితోఁ బెరుగబడున్నైన దినములలో వచ్చెదనని చెప్పి తమ్మునుమరదలు వెంటరామింటి తెలుగంటి యొకగంటలో బికనీరుపట్టణ యొలికిమెట్టలోఁ దిగిరి.

హేమతామరపుష్పములమోపును నృపాలునియంతిః పురికంపి తలిదండ్రులనుజూడ భార్యసహితుఁడై యన్నగారితో సింగువారలనివాసమున కరగిరి. వృద్ధాప్యమందున్న జననీజనకులు తమపెద్దకుమారుని చూడగనె వృద్ధత్వమువదలినదాయను గతిగా తటాలునలేచి కౌఁగిఁటనదిమి బోరునవేడ్చిరి. ఇదివిని పత్తఁకుఁడు పురజనులు బరుగెత్తుకొనివచ్చి యుదంతమెఱింగి సంతసించిరి. కోడలత్తమామలకు నమస్కరించి దీవనపొందెను. వారలాప్రాట హాయిగాకాలము గడపిరి.

ఈహేమకమలములకట్ట రాజుకడకుఁ గొనిపోఁబడెను. రాజు, రాణి, రాజకూఁతురు మిగులనాశ్చర్యము బొందిరి. నరపాలుఁడు సభాస్థలికామోపును గొనిపోయి సభ్యులకుజూపెను. వారందరు నానందపడి యానృపనందనునకు మీనాందని నిచ్చి పరిణయముకావించుట మంచిదని వారలునచించిరి. రామసింగు జనార్ధనసింగుతో రాజుసభాభవనము జొచ్చెను. వచ్చినరామసింగును రాజు గుర్తించికౌఁగిఁట నీధైర్యసాహసములకు మెచ్చితి నీకిచ్చినవరము చెచ్చెరరేపే సాగించెద నీతఁడెవడని వచించెను. ఆతఁడు మాయన్నయనియును మున్నమిన్నం

టి రక్కసిమై యొగసిపోయినవాఁడనియును, రాక్షసరాజై తాఁ
గమలములు తెచ్చిచ్చిన పురాధిపతియనియును తన్నుగాంచ
గనే శాపోపహతుఁడై నా వెంటవచ్చెననియును, నీకమలములువా
నియొక్క కొలనులోనివని వచించెను. రాజు జనార్ధనసింగును
గూడా గౌరవించి యుచితాసనమునఁగూర్చుండ నియమించి
యిట్లనియె. సభ్యులారా! నేటితో నాయిక్కట్టు తీరినది. బలవీ
ర్యసంపన్నుఁడు నాకల్లుఁడుఁగా దొరికినవాఁడు. వానికిదోడు
రక్కసులజోడు చుట్టము. కావున నింకభయములేక శత్రుకం
టకమై రాజ్యమునిరాటంకముగా పాలనజరుగు ననియెను. అం
దరు వల్లెయని కృతజ్ఞతాసూచనకు కరతాళములు వైచిరి.

మరునాడు రామసింగు విద్యుల్లతలకు పరిణయమైనది. తండ్రియగు నారాయణసింగు తల్లియగు మానవతికి యిక్కట్టులుతప్పినవి. విలాసవతి విద్యుల్లత పాదములపైఁబడి నాకు గూడా నీపతియందు ప్రేమభిక్షపెట్టమని ప్రార్థించెను. సింగు వలనవిద్యుల్లత నీమెచరితము, గౌరవమెరింగినది కాన అక్కా నీవుముందుదానవు. నేను వెనుకటిదానను. నీస్వాతంత్ర్యముకాఁ బడిన సొత్తులో వాటానీదయగలిగిన నాకిచ్చుటకుమారు నన్న ధిఁంచుటన్యాయమా యని, యామెను కౌఁగలించుకొని గౌరవించెను.

ప్రతాపసింగు శుభముహూర్తమున నల్లునికిరాజ్యా భిషేకముచేసి తానుభార్యతో భగవతార్చనలతోఁ బ్రొద్దులు

పుచ్చుచు నారాయణసింగు మానవతులను నుచితమర్యాదల తో వసతోనుంచుకొనిరి. జనార్ధనసింగు పన్నెండుదినము లు తర్వాత తమ్మునివద్ధ అత్తమామలనద్దతలిదండ్రులవద్ద కూ ర్మిమరదండ్రివద్దసెలవుగొని తానువారమున కొకసారి యిచ్చ టికివచ్చి యందరిక్షేమ మరయుటకును, వీరలు తనపురమును చూడదలచి నప్పుడు వచ్చుటకునియమించికొని మింటికెగసి వె డలిపోయెను. తమకురాకాసులపుర మేగవలెనన్న తనయత్త నుతలచినంతనెయామె నంతరిక్షమార్గమునవచ్చి రాజుకూతును తనకూతును నల్లుని తీసుకొనివెళ్ళి సురక్షితముగాగొనివచ్చు చుండెను. సింగు, యిద్దరంగనలతో హాయిగా జనరంజకముగా రాజ్యమేలుచుండెను. ఈతనియన్న రాక్షసరాజగుటవల్లనీతనిరా జ్యముపై దండెత్తుట కెవరికిని జంకుగా నుండెను.

హైంధనసుందరాంగుల కథలు

మొదటి భాగము

సంపూర్ణము.

లలితాప్రెస్, రాజమండ్రి.

ఓం.

శ్రీమహాగణాధిపతయే నమః.

శుభమస్తు. అవిఘ్నమస్తు.

హైందవసుందరాంగుల కథలు.

ఇందు ముఖ్యముగ లంకను, నిశ్చేకులమందున ప్రఖ్యాతి పెం
పొందిన దైవభక్తి, రహస్యము చెప్పు మాటల యుక్తివాదములలో
ముందటివిద్య చూపు పిలువు సంపాదించు యోగ్యత శక్తులాదిగా
హైందవ సుందరాంగుల కథావళి గణింపక గ్రహింపవలెనుగా.

కాగితము 1/8 సైజున 100 పుటలు చొప్పున ప్రతిమూడు మాసముల కొకసారి వెలువడును.

(సంవత్సరమునకు నాలుగు పుస్తకములు)
మార్చి, జూన్, సెప్టెంబరు, డిశెంబరులలో వెలువడును.

సంవత్సరము చందా. **1-4-0**

పోస్టేజి మేమే భరింతుము

వేంకటరమణ అండుకో. రాజమండ్రి.

తూర్పు గోదావరి.

హైందవ సుందరాంగుల కథలు

నోరూరెడి శృంగారము!　　　　తన్మయత్వమొసంగెడి భక్తి!

మధ్యమధ్య మనోహరమగు పద్యములు.

అనర్గళ ప్రవాహమగు గద్య.

చూడండి!　　　　చదువండి!!　　　　ఆనందించండి!!!

క్రౌను 1/8 సైజున నూరుపేజీలకు తక్కువకాకుండా చక్కని భాషతో మృదుమధురమగు శైలిని యచ్చటచ్చట పద్యములతో గూడిన గద్యరూపకమైన యపూర్వమగు కథలు ముద్రింపఁబడును. హిందూదేశమందలి సుందరాంగుల వర్ణనలు, వారలయద్భుతసాహసములు, వారల పాతివ్రత్యమును గాపాడుకొనుచు నందరియందున ప్రేమజూపుచు నాపదలనుండి తమ ప్రాణప్రియులను, గాపాడి వారలతో హాయిగా గాపురము సేయుట. వారల దైవభక్తి, మాటలయందు యుక్తి, భర్తలను మెప్పలరక్తి, సమయమువచ్చినప్పుడు చూపెడు శక్తి, యతి చమత్కారముగా, నతిరమ్యముగా, నతియద్భుతముగా, నతి గూఢముగా వ్యక్తీకరింపఁబడును. మధ్యమధ్య శృంగారరసము వెల్లివిరియునటుల చిన్నచిన్న నాటకముల సంపుటములు. ప్రేమజాబుల సంపుటములు ముద్రింపఁబడును.

సంవత్సరము చందా. పోస్టేజితో రు 1-4-0. మాకు చందా చేరగానే వారికి పుస్తకములు పోస్టుఖర్చులు మేము భరించి యందచేయఁగలము. లేదా మొదటిసంచిక రు 1-9-0 లకు, వీ. పీ. చేయుమని వ్రాసిన ఆలాగున వీ.పీ. చేసి తక్కిన మూడుసంచికలు తర్వాత పంపించెదము. చందాదారులు కాని వారు వారలుకోరు సంపుటము రు 0-6-0 రొక్కముగాని పోస్టులేబిల్సుకాని పంపించిన పోస్టుఖర్చులు మేమేభరించి పుస్తకములందజేసెదము.

నోటీసు:—మాకథలు చదివినవారలొసంగిన యోగ్యతా పత్రము లిందు ముద్రింపఁబడును.

అడ్వరుటైజు చౌకరేట్లకు వేయగలము. అడ్వరుటైజుమేటరు పంపించిన చార్జిసంగతి తెలియజేసెదము.

☞ చందాదారులను చేర్పినాలకి మంచికమీషను యివ్వబడును. వివరములకు వ్రాయుడు.

వేంకటరమణ అండ్ కో., రాజమండ్రి.

శ్రీయుత అయినాపురపు సుందరరామయ్యగారి

నాటకములు		నవలలు	
1 లాలునోహరు	రు 0-5	1 హంసయాన	రు 1-0
2 గులేబకావలి	0-08	2 పద్మిని	1-0
3 పసందుబకావలి	0-6	3 మీరాబాయి	1-0
4 బంగన్ బకావలి	0-8	4 స్వప్నకుమారి	1-0
5 ప్రతిజ్ఞాపాంచసము	0-6	5 ధనార్జన	1-6
6 ప్రతిజ్ఞాయానవము	0 6	6 ఎవముకాలితన్ను కుడిచెంపముద్దు	1-0
7 వాసంతిక	0-5		
8 మువ్వజిత్రి	0.8	7 ఈతడునామగడు అతడునాకూతురుమగడు	1-0
9 శ్రీకృష్ణవిలాసము	0-6		
10 గర్వభంగము	0-4	8 సుందరసునీతి	1-0
11 పేమజాబులు	0-6	9 పుష్కరమహాత్మ్యము	1-0

మాపుస్తకములు కొనువారికి పోస్టేజిలేదు-మేమేభరింతుము కావలసిన పుస్తకములకయే ఖరీదునకు పోస్టు లేబిల్సుగాని లేక మణియార్డరుగా సొమ్ముగాని, పంపినవారికి సదరు పుస్తకములు పోష్టుద్వారా అందజేయు జవాబుదారిమాది.

వేంకటరమణ అండుకో.,

రా జ మం డ్రి.

లక్ష్మీకవచము

వలయు కోరిక
లొసగుటలో
అమోఘము!

వలసిన కార్యసాఫల్య
మొసగూర్చుటలో
అద్భుతము !!

పరీక్షయందుత్తీర్ణులు కాదలంచిన విద్యార్థులకు ప్రత్యక్షసర స్వతి. ఉద్యోగములేక నల్లాడువారికిఁ బనికల్పించుటయందును కోర్టువ్యాజ్యములలో దగుల్కొని బాధపడువారిని గెల్పొందించుటయందును, దారిద్ర్యసాగరమున మునిఁగి దరిగానక దుఃఖించువారిని లక్ష్మీపుత్రులుగా జేయుటయందును; గొప్పకల్పవృక్షము. సంతానములేక చింతించు దంపతులకు సంతానమొసఁగి సంతోషవార్ధి నోలలాడించు చింతామణి. వేయేల! ఏకోరికతో నీకవచము ధరించినను ఆకోరిక సమకూర్చుటలో నిజవేల్పు. ఈకవచము దైవోపాసకులచే బీజాక్షర సంయుక్తమై లక్ష్మీపాత్రము నలరారునట్లుగా గల్పింపఁబడినది. దీనిని ధరించి, వలసిన కార్యసాఫల్యములు పొందినవారలొసంగిన యోగ్యతాపత్రములను, దీనిని ధరింపవలసివచ్చినప్పుడు మీరుచేయవలసిన పూజావిధానము, లక్ష్మీస్తోత్రములుగల పొత్తము మీకద్దరు కవచముతోఁ బంపఁబడును.

నోటు:- లక్ష్మీపత్రముతో గూడిన బీజాక్షర సంయుక్తమైన ఈ కవచము పంచలోహనిర్మితమై మైలగాలిసోకిన బలము చెడకుండా సువర్ణపూత తావీజుగా చుట్టి ధరించుటకు వీలుగానుండులాగున కొండిలతోను, చక్రసిద్ధపత్రముతోను సమర్పఁబడి యున్నది. వెల రు 1-4-0 మాత్రమే. డిటో వెండిది 1-12-0

లక్ష్మీకవచ నిలయం, రాజమండ్రి.